

OPINNÄYTETYÖ

Kuinka yhdenvertaisuus mahdollistetaan rauhankasvatuksessa?

Antirasistisen nuorisotyön ja rauhankasvatuksen
koulutuksen arviointi

Anna-Leea Määttä

Yhteisöpedagogi
(210 op)

(12/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi (AMK), järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma.

Tekijät: Anna-Leea Määttä
Opinnäytetyön nimi: Kuinka yhdenvertaisuus mahdollistetaan rauhankasvatuksessa?
Antirasistisen nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutuksen arviointi
Sivumäärä: 53 ja 8 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Lotta Viinikka
Työn tilaaja(t): Rauhankasvatusinstituutti ry

Opinnäytetyöni tavoitteena on arvioida, miten yhdenvertaisuus mahdollistetaan rauhankasvatustyössä. Yksi rauhankasvatuksen pääteemoista on yhdenvertaisuuden edistäminen. Tässä opinnäytetyössä arvioin järjestämäni kansainvälistä nuorisotyön koulutusta, jonka teemana oli ”Antirasismi ja yhdenvertaisuus nuorisotyössä ja rauhankasvatuksessa”. Järjestin koulutuksen yhteistyössä Rauhankasvatusinstituutin kanssa, joka toimi työni tilaajana ja toimeksi-antajana.

Opinnäytetyössäni yhdenvertaisuudella tarkoitetaan oikeudenmukaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumista yleisesti ihmisten ja tässä koulutuksessa sen osallistujien välillä. Parhaimmillaan yhdenvertaisuus rauhankasvatus- ja nuorisotyössä mahdollistaa osallisuuden. Yhdenvertaisuutta kuvataan usein tasa-arvon edistämisenä ja rasismien vastaisena toimintana. Rauhankasvatuksen arvojen mukaisesti tasa-arvoa ei voida toteuttaa ilman ymmärrystä yhteiskuntamme haitallisista normeista ja valtarakenteista, joten rauhankasvatustyössä on huomioitava sekä antirasistinen että saavutettava näkökulma. Tämän takia positiivinen erityiskohtelu on hyvä ottaa huomioon muun muassa koulutuksen osallistujien valintaprosessissa ja kouluttajien valinnassa.

Koulutustapahtuman toteutumista arvioitiin toimintatutkimuksen keinoin monimenetelmällisesti ns. menetelmä-triangulaation keinoin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142.), jossa hyödynnettiin sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Koulutustapahtuman aikana suoritettiin osallistuvaa havainnointia, ja tapahtuman kulkua osallistujat arvioivat loppupalautteen avulla. Lisäksi osaa osallistujista haastateltiin. Nämä yhdessä muodostivat tutkimusaineiston. Työn tuloksena syntyi yhdenvertaisen tapahtuman toteuttamisohjeet. Keskeisenä löydöksenä koulutustapahtuman toteuttamisessa nousi esille turvallisemman tilan periaatteiden tärkeys ryhmän itsensä määrittämänä edellytyksenä yhdenvertaiselle koulutustapahtumalle.

Työn on tilannut Rauhankasvatusinstituutti, joka toimii rauhankasvatustyön asiantuntijana ja johtavana organisaationa Suomessa. Rauhankasvatusinstituutin työtä ohjaavat teemat ovat rauha, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, antirasismi ja globaali vastuu.

Opinnäytetyö tarjoaa konkreettisia esimerkkejä yhdenvertaisuuden mahdollistamiseksi koulutustapahtumissa. Kehitysehdotukset ja ohjelista on luotu opinnäytetyön tulosten perusteella.

Asiasanat: yhdenvertaisuus, rauhankasvatus, osallisuus, saavutettavuus, antirasismi, representaatio, intersektionaalisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Anna-Leea Määttä

Title: How to enable equity and inclusion in peace education? Evaluation of an Anti-racist and Equity training for youth workers and educators

Number of Pages: 53 and 8 attachment pages

Supervisor(s): Lotta Viinikka

Commissioned by: Rauhankasvatusinstituutti – Peace Education Institute

In this Bachelor's thesis, I am evaluating how to enable equity in peace education. One of the main themes of peace education is implementing and understanding the importance of equity in our society. In this thesis, I evaluated youth work training which was themed as "Anti-racism and Equity in Peace Education and Youth Work".

In the context of the thesis "equity" refers to fairness and justice among people and participants. At its best, equity in peace education and youth work enables active participation, diverse representation and accessibility. Equity is often described as promotion of equality and anti-racism. In accordance with the values of peace education equity cannot be implemented without an anti-racist and participatory perspective nor an understanding of harmful power structures.

The implementation of the training event was assessed using action research in a multi-method so-called by means of method triangulation (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142.), where both qualitative and quantitative methods were used. Participatory observation was carried out during the training event and the participants evaluated the course of the event with the help of the final feedback. In addition, some of the participants and trainers were interviewed. These together formed the research material. As a result of this thesis, instructions for implementing an equitable event were created. As a key finding in the implementation of the training event, was the importance of the principles of The Safer Space emerged as a condition defined by the group itself for an equitable training event.

The work was commissioned by the Peace Education Institute (Rauhankasvatusinstituutti ry), which operates as an expert and leading organisation for peace education in Finland. Their work is guided by three themes that are anti-racism, equity and global citizenship.

The thesis gives concrete examples for peace education and NGO and youth work for how to enable equity and promote better inclusion, accessibility and anti-racist approach. I created development proposals and check-list based on the thesis's results.

Keywords: Equity, peace education, inclusion, accessibility, anti-racism, representation, intersectionality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
	1.1 Minä ja rauhankasvatus	6
	1.2 Rauhankasvatusinstituutti työn toimeksiantajana	7
	1.3 Tarve yhdenvertaisen tapahtuman ohjeistuksen tuottamiseen.....	8
2	RAUHANKASVATUS.....	10
	2.1 Rauhankasvatus	10
	2.2 Nuorisotyö ja rauhankasvatus.....	12
3	MILLÄ SANOILLA PUHUMME RAUHANKASVATUKSESTA?	14
	3.1 Yhdenvertaisuus.....	14
	3.2 Osallisuus.....	15
	3.3 Antirasismi.....	17
	3.4 Globaali vastuu	20
4	TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET OSANA YHDENVERTAISUUTTA	21
	4.1 Turvallisemmän tilan yleiset periaatteet	21
	4.2 Saavutettavuus ja esteettömyys	22
5	KOULUTUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
	5.1 Ideointi- ja suunnitteluvaihe	24
	5.2 Koulutuksen toteuttaminen	26
6	TUTKIMUSMENETELMÄT	28
7	TULOKSET JA TUOTOKSET	31

7.1 Kyselyn tulokset	31
7.2 Haastattelujen tulokset.....	36
7.3 Osallistuvan havainnoinnin tulokset.....	38
7.4 Ohjelista yhdenvertaisen tapahtuman järjestämiselle rauhankasvatuksessa.....	41
8 POHDINTA.....	43
8.1 Johtopäätökset ja tulosten merkitys rauhankasvatukselle.....	43
8.2 Tulosten merkitys Rauhankasvatusinstituutille	45
8.3 Menetelmän arviointi ja eettiset kysymykset.....	45
8.3 Jatkokehittämiskohteet.....	47
LÄHTEET	49
LIITTEET	54
Liite 1. Hakemusohjelman runko.....	54
Liite 2. Teemahaastattelurunko.....	55
Liite 3. Palautekyselypohja	56
Liite 4. Koulutuksen ohjelma.....	57
Liite 5. Rauhankasvatusinstituutin turvallisemman tilan periaatteet	58
Liite 6. Ohjelista yhdenvertaisen tapahtuman suunnitteluun	59

1 JOHDANTO

1.1 Minä ja rauhankasvatus

Asuin vuonna 2018 Lissabonissa, jonne olin muuttanut tekemään työtä paikallisella nuorisotalolla ja kansalaisjärjestössä eurooppalaisena solidaarisuustyöntekijänä. Paikallisella nuorisotalolla kohtasin viikoittain moninaisista taustoista ponnistavia nuoria. Minun tehtäväni oli edistää nuorten solidaarisuutta ja kansalaisaktiivisuutta työpajatoiminnalla, mutta törmäsin jatkuvasti yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiin. Huomasin, kuinka erilaisissa todellisuuksissa me elämme Euroopan sisällä. Ymmärsin myös, kuinka eri tavoin me suhtaudumme yhteiskuntaan ja kuinka eri tavoin yhteiskunta meitä kohtelee riippuen siitä, millaisista lähtökohdista tulemme tai millaisessa ympäristössä olemme kasvaneet. Mietin usein, miten yhdenvertaisuutta toteutetaan nuoriso- ja järjestötyössä ja milloin se jää toteutumatta. Työni oli kiehtovaa, koska opin uuden kielen, kohtasin upeita nuoria ja pääsin kasvokkain globaalien kysymysten äärelle. Omasta taustani johtuen kohtasin nuoret taloudellisesti hyvinvoivan Pohjolan etuoikeutettuna nuorena naisena ja nuorten mielestä välillä jopa laput silmillä elävien ihmisten edustajana. Asuessani vielä Lissabonissa aloitin yhteisöpedagogiopintoni.

Suomeen paluuni jälkeen aloin tarkastelemaan kriittisesti omaa asemaani yhteiskunnassa ja osana sen sisäänrakennettuja valtarakenteita. Olen aina ollut kiinnostunut yhdenvertaisuuteen ja laajemmin ihmisoikeuksiin liittyvistä kysymyksistä sekä kansainvälisistä toimintaympäristöistä ja erilaisista ihmisistä. Yhdenvertaisuudesta ei voida puhua ennen valtarakenteiden ja etuoikeuksien ymmärtämistä, eli ei ilman käsitystä antirasismien periaatteista. Yhdenvertaisuus ja yhdenvertaisuuden edistäminen ovat olleet vahvasti esillä opintojeni aikana. Samaan aikaan asiasta on käyty vilkasta yhteiskunnallista keskustelua ja aihe on näkynyt mediassa.

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun keväällä 2022, kun Euroopan turvallisuustilanne muuttui. Keskustelu rauhasta, rauhankasvatuksesta ja rasismista ovat olleet vahvasti läsnä. Euroopassa käynnissä oleva sota on ollut raakaa ja muuttanut monia käsityksiämme kansainvälisestä yhteistyöstä sekä yhdenvertaisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Maailman tilanne lisäsi näkyvyyttä ja painoarvoa rauhankasvatuksen edistämiseksi, sekä myös rauhankasvatuksen ydinkäsitteelle yhdenvertaisuudelle.

Rauhankasvatus perustuu Unescon vuonna 1974 antamaan suositukseen yhteisymmärryksestä, yhteistyöstä rauhan, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien opetuksesta (ks. Unesco 2022). Se on kaikkien puolella ja yhdenvertaisuuden edistämisen ytimessä. Rauhankasvatustyön tavoitteena on “kehittää kaikkien ihmisten moraalista ja sosiaalista vastuuta sekä kasvattaa yhteiskunta- ja kulttuurirajat ylittävää ymmärrystä, joka puolestaan rakentaa rauhanomaisia yhteiskuntia osana maailmaa” (Rauhankasvatusinstituutti 2022).

1.2 Rauhankasvatusinstituutti työn toimeksiantajana

Opinnäytetyön tilaajaorganisaationa ja samalla yhteistyökumppanina toimi Rauhankasvatusinstituutti ry. Rauhankasvatusinstituutti on rauhan- ja globaalikasvatuksen asiantuntijajärjestö, jonka “työn lähtökohtana on tunnistaa kaikissa ihmisissä oleva rohkeus toimia oikeudenmukaisuuden puolesta” (Rauhankasvatusinstituutti 2022). Rauhankasvatusinstituutti on perustettu vuonna 1981 puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomaksi rauhanjärjestöksi. Kun peruskoululakiin kirjattiin suositus rauhankasvatuksesta vuonna 1985, Rauhankasvatusinstituutti alkoi pitämään luentoja rauhankasvatuksesta eri asteen oppilaitoksissa ja koulutti aikuis-kasvattajia. Se myös julkaisi rauhankasvatuksesta kirjoituksia sekä koordinoi kehitysyhteistyöprojekteja Namibiassa ja Etelä-Afrikassa. Rauhankasvatusinstituutin voidaan sanoa olevan edelläkävijä rauhankasvatuksen ja yhdenvertaisuuden edistämässä suomalaisella järjestökentällä. Samalla se on toiminut suunnannäyttäjänä järjestöjen kansainvälistymisessä globaalien vastuun hankkeillaan. Rauhankasvatusinstituutti on osa kansainvälistä rauhanliikettä ja on valittu Unescon järjestökumppaniksi. (Rauhankasvatusinstituutti 2022.)

Tänä päivänä Rauhankasvatusinstituutti järjestää täydennyskoulutusta nuorisotyöntekijöille, opettajille sekä nuorille aktiiveille ja tuottaa rauhankasvatuksen pedagogisia malleja. Rauhankasvatusinstituutin toiminnan keskeisiä teemoja ovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä antirasismi ja globaali vastuu. Antirasismi merkitsee aktiivista rasismia vastaan toimintaa. Rauhankasvatusinstituutin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteena on “vahvistaa kasvattajien valmiuksia tunnistaa, puuttua ja purkaa stereotypisoivia ja normittavia asenteita ja niitä ylläpitäviä käytänteitä ja toimintamalleja”. Globaali vastuu rauhankasvatuksessa tarkoittaa “tiedostavien ja aktiivisten ihmisten kasvattamista, jotka kykenevät hahmottamaan itsensä osana globaalia kokonaisuutta ja kantamaan osansa globaalista vastuusta”. (Rauhankasvatusinstituutti 2022.)

Suoritin opintojeni viimeisen kehittävän harjoittelun Rauhankasvatusinstituutissa keväällä 2022. Harjoitteluni aikana toimin kansainvälisen “Dialogin luova tila” -hankkeen hankeassistenttina. “Dialogin luova tila” oli elokuva- ja draamakasvatuksesta kiinnostuneille kasvattajille suunnattu hanke, jossa jaettiin taide- ja elokuvakasvatuksen menetelmiä vertaisryhmissä. Hankkeeseen kuului neljä eri opintovierailua Helsingissä Suomessa, Belgradissa Serbiassa, Puolassa Sandormierzissä ja Strunjanissa Sloveniassa. Osallistuin itse kaikkiin opintovierailuihin Slovenian matkaa lukuun ottamatta.

Harjoitteluni aikana tutustuin syvemmin rauhankasvatukseen ja sain idean myös opinnäytteeni aiheeksi. Opinnäytetyöni aihe tarkentui vaiheittain harjoittelun aikana. Huomasin kehityskohtia yhdenvertaisuuden osalta erilaisten tapahtumien järjestelyissä ja toteutuksessa. Yhdenvertaisuuden osaaminen on rauhankasvatusinstituutissa vahvalla perustalla, mutta kansainvälisten tapahtumien järjestäminen on ollut koronan jälkeen ruosteessa. Rauhankasvatusinstituutissa on paljon hiljaista tietoa ja hyviä käytänteitä, jotka olivat tärkeää saada näkyväksi uudestaan.

1.3 Tarve yhdenvertaisen tapahtuman ohjeistuksen tuottamiseen

Yhdenvertaisen tapahtuman ohjeistuksen pitäisi kuulua nykyaikaisen järjestön perusmateriaaleihin. Tällä hetkellä suomalaisen rauhankasvatustyöhön ei ole olemassa yksinkertaistettua opasta tai ohjelistaa, joka tarjoaisi kattavan listan huomioon otettavista asioista ennen tapahtumaa, tapahtuman aikana sekä sen jälkeen. Yhdenvertaisuus on yksi rauhankasvatuksen pääteemoista, sekä nuorisotyön pääperiaatteista, joten asian huomioiminen on merkittävässä osassa koulutustapahtuman järjestämisessä.

Työn tilaajana ja yhteistyökumppanina toimiva Rauhankasvatusinstituutti kouluttaa, järjestää tapahtumia ja on mukana hankkeissa liittyen yhdenvertaisuuden teemoihin. Tapahtumien teeman lisäksi yhdenvertaisuus tulee huomioida kokonaisvaltaisesti jo tapahtuman järjestysvaiheessa. Rauhankasvatusinstituutti Suomen johtavana rauhankasvatuksen asiantuntijajärjestönä on myös suunnannäyttävä ja edelläkävijä yhdenvertaisuuden edistämässä. Sen vuoksi konkreettiset ehdotukset ja ohjelista ovat järjestölle tärkeitä. Rauhankasvatusinstituutti on myös aiemmin julkaissut vastaavia ohjeistuksia. Yhdenvertaista toiminnan suunnittelua tukevat muun muassa “Kaikki mukana! Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön” (Jalonen & Heinonen 2019) sekä Rauhankasvatusinstituutissa kehitetty yhdenvertaisuusavain, joka auttaa

arviointityökaluna tekemään yhdenvertaisuudesta osan arkipäivää tuomalla esiin yhdenvertaisuuskysymyksiä ja -väitteitä (Litewka-Anttolainen & Mithiku 2021).

Vastaavia yhdenvertaisuusohjeistuksia on tehty esimerkiksi kulttuuritapahtuminen toteuttamiseen (ks. Järvinen 2021) osana nuorisoseurat ry:n tapahtumatuotantoa. Aiemmin on julkaistu aiheeseen liittyen “Kop kop - Pääseekö sisään? yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas urheiluja nuorisojärjestöille”, joka tarjoaa konkreettisia välineitä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen vapaa-ajan mahdollisuuksien edistämiseksi (Etnisten suhteiden neuvottelukunta ym. 2012). Julkaisu on ollut aikaansa edellä. Nykyhetken ohjeistusta peilaten huomaa yhdenvertaisuussuunnittelun muuttuneen viimeisen vuosikymmenen aikana, joten ohjeistus on päivitettävä. Myös tarpeet ovat moninaistuneet yhteiskunnan muuttuessa ja erilaisten yhdenvertaisuuteen liittyvien ilmiöiden vahvistuessa esimerkiksi sukupuolten moninaisuudessa.

Tämän lisäksi Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry ylläpitää Kulttuurista kaikille –palvelua, jonka internetsivulla on yhdenvertaisuussuunnittelua tukevia linkkejä ja materiaaleja. Tämä liittyy vuoden 2015 alusta voimaan tulleen yhdenvertaisuuslakiin, joka velvoittaa valtion ja kuntien lisäksi koulutusten järjestäjät ja työnantajat tekemään yhdenvertaisuussuunnitelmat ja edistämään yhdenvertaisuutta (Yhdenvertaisuuslaki 2014). Samaan asiakokonaisuuteen liittyy myös Euroopan Unionissa käyttöön otettu saavutettavuusdirektiivi, joka velvoittaa kaikkia jäsenmaita mahdollistamaan saavutettavan digitaalisen ympäristön kaikille kansalaisilleen (Saavutettavuusdirektiivi 2022). Näin ollen yhdenvertaisuusajattelusta erilaisine ilmiöineen on tullut osa ihmisten arkipäivää.

Ei kuitenkaan riitä, että yhdenvertaisuudesta puhutaan ja siitä koulutetaan, vaan se on otettava huomioon tapahtuman suunnittelussa, järjestämisessä ja toteuttamisessa. Opinnäytetyöni tavoitteena onkin arvioida, miten yhdenvertaisuus mahdollistetaan rauhankasvatustyössä ja järjestämässäni koulutuksessa.

2 RAUHANKASVATUS

2.1 Rauhankasvatus

Rauhankasvatuksella tarkoitetaan nimensä mukaisesti rauhan edistämiseen liittyvää kasvatustyötä. Unesco (Yhdistyneiden kansakuntien tiede- ja kulttuurijärjestö) on määritellyt rauhankasvatuksen erilaisiksi toimenpiteiksi, joilla estetään sortumasta erilaisiin väkivallan muotoihin. Tämä tapahtuu kehittämällä rauhaa ja sen rakentamiseen liittyviä taitoja. Tällöin tavoitellaan ihmisyyteen liittyvien arvojen sisäistämistä osana lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Kansainvälisesti tunnetun rauhankasvatuksen uranuurtajan Helena Kekkosen mukaan ihmiselämän itseisarvon kunnioitus on rauhankasvatuksen keskeinen tavoite. (Niittymäki 2015.)

Rauhankasvatukselle läheinen käsite on rauhantyö, jolla tarkoitetaan yleisemmin työtä rauhan puolesta. Rauhantyö on työtä sotaa, konflikteja ja väkivaltaisia poliittisia ratkaisuja vastaan, ja sitä voidaan tehdä eri aikoina: rauhan tilassa, mutta myös konfliktien ja sotien aikaan. Rauhantyön keinoja voivat olla ehkäisevä diplomatia, sanktiot, aseidenriisunta, rauhantekeminen, rauhanturvaaminen, rauhaan pakottaminen ja rauhanrakentaminen. (Suomen YK-liitto 2022.) Täten myös rauhankasvatus on yksi rauhantyön muoto. Suomen Rauhanliitto ry on suomalaisen rauhantyön kattojärjestö, joka osallistuu ja vaikuttaa erilaiseen rauhantyöhön. Järjestö ylläpitää Helsingin Pasilassa sijaitsevaa Rauhanasemaa. (Suomen Rauhanliitto 2022a.)

Toinen rauhankasvatukseen kiinteästi liittyvä käsite on globaalikasvatus. Suomalaisin termein voidaan puhua myös maailmankansalaisuudesta, jolla viitataan aktiiviseen ja vastuulliseen toimijuuteen sekä vaikuttamista ihmisten arvoihin, asenteisiin, tietoihin ja taitoihin. Globaalikasvatuksella tavoitellaan ymmärryksen lisäämistä maailmanlaajuisten ongelmien, kuten köyhyyden, eriarvoisuuden, rasismien, luonnon saastuttamisen ja pakolaisuuden kysymyksistä. (Globaalikasvatus 2022.) Keskeinen globaalikasvatuksen sanoma on kiteytetty Maastrichtin julistuksessa vuonna 2002:

“Globaalikasvatuksen tehtävänä on avata ihmisten silmät ja mieli maailman erilaisille todellisuuksille ja herättää ihmisissä halu rakentaa oikeudenmukaisempaa, tasa-arvoisempaa ja ihmisoikeuksia kunnioittavampaa maailmaa.”
(Maastrichtin julistus 2002).

Tämän työn viitekehys on rauhankasvatus, jonka avulla pyritään edistämään myös globaalikasvatuksen sekä rauhantyön periaatteita. Rauhankasvatuksen tavoitteena on ohjata ihmisiä ratkaisemaan konflikteja ja kiistoja rauhanomaisesti siten, että ihmisten empatiakykyä ja yhdessä elämisen taitoja vahvistetaan. Rauhankasvatus perustuu Unescon suositukseen (1974) yhteisymmärryksen, yhteistyön ja rauhan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien opetuksesta (Globaalikasvatus 2022).

Suomalaisissa kouluissa rauhankasvatus ei ole omana oppiaineena, mutta rauhankasvatuksen periaatteet ovat mukana perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa kuvataan perusopetuksen tukevan oppilaan kasvua ihmisyyteen ja demokratiaan, jota kuvataan myös pyrkimyksenä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan (Opetushallitus 2014, 13). Tämä tarkoittaa sitä, että rauhankasvatus näkyy peruskoulun eri aineiden opetussisällöissä läpäisyperiaatteen mukaisesti. Kaikkien oppiainekokonaisuuksien kohdalla huolehditaan siitä, että rauhankasvatuksen keskeiset teemat tulevat huomioitua. (Niittymäki 2014.)

Suomessa rauhankasvatusta toteuttavat rauhanjärjestöt, joita on tällä hetkellä 12 eri rauhanjärjestöä. Näiden lisäksi rauhankasvatustyötä tehdään monissa muissa järjestöissä ja yhteisöissä muun toiminnan ohessa. Tämä tulee ilmi muun muassa rauhantyöhön avustusta saaneista toimijoista vuodelle 2022. Näitä avustusta saaneita valtakunnallisia rauhantyötä tekeviä järjestöjä ovat Amandamaji ry/Naiset Rauhan Puolesta, Aseistakieltäytyjäliitto, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr, Pand-Taiteilijat rauhan puolesta ry, Pelastakaa Lapset ry, Rauhankasvatusinstituutti ry, SaferGlobe, Suomen kristillinen rauhanliike ry, Suomen Sadankomitea ry, Suomen Settlementiliitto ry, Suomen Rauhanliitto-Finlands Fredsförbund ry, Suomen Rauhanpuolustajat ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen YK-liitto ry, Suomen YMCA-liitto, USKOT-foorumi, WILPF Suomen osasto ry ja Ålands fredsinstitut sr. (Oikeusministeriö 2022.) Tämän lisäksi myös Partio on määritellyt rauhankasvatuksen osaksi suomalaista partion aatteellista ydintä (Partio 2022).

Suomalaisista rauhanjärjestöistä erityisesti Rauhankasvatusinstituutti sekä Rauhanliitto, jotka ovat suurimpia toimijoita, ovat julkaisseet erilasta materiaalia rauhan teemoista. Rauhankasvatusinstituutin suunnittelema Maailmankoulu, joka syntyi vuonna 2010, toimi yli kymmenen vuotta erillisenä nettisivustona ja resurssikeskuksena kouluille ja kasvattajille. Vuoden 2022 loppupuolella Maailmankoulu sai nimekseen “Rauhankasvatusinstituutin oppimateriaalit”, ja

sivuston kaikki materiaalit siirtyivät Rauhankasvatusinstituutin nettisivuille. Materiaalit tukevat ammattikasvattajia globaalien oikeudenmukaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta. (Rauhankasvatusinstituutti 2022, Oppimateriaalit.) Oppimateriaaleja voi hyödyntää tehtäessä rauhankasvatustyötä kaikenikäisten kanssa varhaiskasvatuksessa, kouluissa, nuorisotyössä ja harrastustoiminnassa. Tämän lisäksi rauhankasvatusinstituutti tulee tarvittaessa myös paikan päälle kouluttamaan sekä varhaiskasvatukseen että peruskouluihin. Vastaavasti Rauhanliiton rauhankoulussa lapset ja nuoret pääsevät oppimaan, muun muassa rauhanpelejä pelaamalla ja harjoitustehtäviä tekemällä, globaaleista kehityskysymyksistä, ihmisoikeuksista ja kestävän kehityksen tavoitteista sekä harjoittelemaan maailmankansalaisen taitoja kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi (Suomen Rauhanliitto 2022b). Näiltä osin tilannetta voidaan pitää Suomessa jopa hyvänä moniin muihin maihin verrattuna.

2.2 Nuorisotyö ja rauhankasvatus

Rauhankasvatuksen keskeinen tavoite on vaikuttaa nuoriin, heidän asenteisiinsa, ajatustottumuksiinsa ja käyttäytymiseensä. Tältä osin rauhankasvatus kiinnittyy kiinteästi osaksi nuorisotyötä. Jo nuorisolain (Nuorisolaki 1285/2016) tavoitteissa mainitaan nuorisotyön lähtökohtana rauhankasvatuksen periaatteet: yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys. Nuorisolaissa on erikseen nostettu yhdenvertaisuuden merkitys. Nuorisotyöllä ja toiminnalla on velvollisuus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Velvollisuus perustuu etiikkaan sekä voimassa olevaan lainsäädäntöön, kuten nuorisolakiin, yhdenvertaisuuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. (Jalonen & Heinonen 2019.)

Yleisesti nuorisotyö tukee nuorten kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Nämä tavoitteet on tarkemmin määritelty valtion nuorisopoliittisessa ohjelmassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020.) Etenkin nykyisen maailmantilanteen ja Euroopan turvallisuustilanteen muutoksen takia rauhankasvatuksen teemat ovat todella tärkeitä asioita nuorisotyössä. Pakolaisuus, lisääntyvä maahanmuutto ja erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten kohtaamiseen tarvitaan myös kasvatuksellista otetta, rauhankasvatusta.

Rauhankasvatusinstituutilla on mittava kokoelma erilaista materiaalia hyödynnettäväksi sekä nuorisotyöntekijöiden koulutukseen että heidän omaan käyttöönsä nuorten kanssa. Rauhankasvatusinstituutilla on erityistä osaamista osallistavan dialogin ja toiminnallisten tasa-arvo- ja yh-

denvertaisuussuunnitelmiin liittyvien prosessien fasilitoinnissa sekä antirasistisessa nuorisotyössä. Nuorisotyöntekijöiden kouluttaminen rauhankasvatuksen teemoista on välttämätöntä konfliktien ratkaisemisessa, keskinäisten ristiriitojen selvittämisessä ja empatiakyvyn parantamisessa.

Kestävä ja pysyvä muutos edellyttää, että kasvattajat itse sisäistävät sekä yhdenvertaisuuden merkityksen työssään ja sen, kuinka yhdenvertaisuus näyttäytyy myös henkilökohtaisten arvojen, keskusteluiden ja toiminnan kautta. (Pasquerella 2022.) Nuorisotyössä hyödynnetään rauhantyön ja rauhankasvatuksen yhteisiä periaatteita, jotka näkyvät käytännön toiminnassa ja tapahtumien järjestämisessä. Tärkeä osa nuorisotyöntekijän ja kasvattajan ammattitaitoa on huomioida yhdenvertaisuuden merkitys ja kehittää omaa yhdenvertaisuusosaamistaan.

3 MILLÄ SANOILLA PUHUMME RAUHANKASVATUKSESTA?

Tässä luvussa selvennetään tarkemmin, mitä tarkoitetaan rauhankasvatukseen liittyvillä eri tavoitteilla ja niihin liittyvillä käsitteillä. Osin käsitteet ovat toisillensa päällekkäisiä ja osin rinnakkaisia. Yhdenvertaisuus-sivustolla (ks. Yhdenvertaisuus 2022) on erinomainen rauhankasvatukseen liittyvien pääkäsitteiden ja termien sanasto, joka auttaa asioihin perehtymätöntä lukijaa. Myös FEM-R:n sivuilta löytyy feministinen ja antirasistinen sanasto, jonka tarkoitus on olla osana luomassa yhdenvertaista sekä turvallista Suomea kaikille ihmisille (ks. FEM-R 2022). Monet käsitteistä ovat käännöstermejä, joten senkin vuoksi sanaston suomenkieliset sanotukset ovat selventäviä.

3.1 Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus on laaja käsite. Tässä opinnäytetyössä keskityn yhdenvertaisuuteen ihmisten ja yhteisöjen välillä. Yhdenvertaisuus voi tarkoittaa ihmisen suhdetta ympäristöön sekä luontoon. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan myös, että jokainen ihminen on samanarvoinen riippumatta hänen ulkoisista piirteistään, terveydestä, sukupuolesta, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, vakaumuksesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai mistä tahansa muusta henkilöön liittyvästä piirteestä (Yhdenvertaisuus 2022).

Yhdenvertaisuutta pidetään usein synonyyminä tasa-arvolle. Yhdenvertaisuudessa ei pyritä toimintaan, jossa jokaista kohdellaan samalla tavalla, vaan pyritään mahdollistamaan toiminta yksilön tarpeiden mukaisesti ottaen huomioon yksilön erityispiirteet ja mahdolliset haasteet. Onkin tärkeää kasvattajana ymmärtää yhdenvertaisuus käsitteenä, ja sen yhteys paradoksisen tasa-arvoon (Brown McNair, Malcolm-Piquex, Bensimon, Pasquerealla 2022). Pitkään on korostettu tasa-arvon merkitystä, mutta on unohdettu se, että tasa-arvoinen kohtelu ei palvele jokaisen tarpeita varsinkaan, jos lähtökohdat ovat erilaiset.

Yhdenvertaisuus ei ole ainoastaan yhteisen hyvän edistämistä, vaan sitä, että jokainen kokee voivansa osallistua toimintaan omana itsenään ilman pelkoa syrjinnästä. Yhdenvertaisuudesta ei voi vain puhua, vaan sen täytyy näkyä laajemmin suunnittelussa, päätöksenteossa, vuorovai-
kutuksessa ja työskentelyn kehittämisessä (Brown McNair, Malcolm-Piquex, Bensimon, Pasquerealla 2022).

Yhteinen lähtökohta yhdenvertaisuustyölle on matkan aloittaminen omasta itsestään. Yhdenvertaisuuden edistämisen, eli kollektiivisen muutoksen on tapahduttava yksilöllisesti ennen kuin se voi tapahtua kollektiivisesti. Jokainen omassa roolissaan sekä yksilöllisesti että osana yhteisöjään voi ylläpitää ja mahdollistaa tätä muutosta. (Brown McNair, Malcolm-Piquex, Bensimon, Pasquerealla 2022.) Kuten antropologi Aguilar (2020) toteaa jokainen keskustelu ja kohtaaminen voi myötävaikuttaa yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisemman maailman rakentamiseen. Sellaisen maailman, jossa inhimillisillä keskusteluilla luodaan siltoja edistämään yhdenvertaisuutta. (Aguilar 2020.)

Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työläinsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämänalueilla. (Yhdenvertaisuus 2022.) Yhdenvertaisuuslain (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Näillä laeilla on keskeinen merkitys siihen, että Suomessa on oikeus vaatia ja saada yhdenvertaista kohtelua erilaisista taustoista riippumatta.

Yhdenvertaista työtä tukemaan on luotu useita ajattelu- ja toimintamalleja. Yksi tapa kuvata yhdenvertaisuusajattelua ja yhdenvertaista työtettä on viime vuosina esille noussut DEI-toimintamalli. DEI:lle ei ole suomenkielistä vakinaista vastinetta, mutta Thompson (2022) kuvaillee sen tulevan sanoista moninaisuus (diversity), yhdenvertaisuus (equity) ja inkluusio (inclusion.) DEI-toimintamallista ja siihen liittyvistä käsitteistä on tullut välttämättömiä järjestöille ja organisaatioille ympäri maailmaa. (Thompson 2022.)

3.2 Osallisuus

Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden käsitteet liittyvät toisiinsa. Käytännön toiminnassa periaatteet täydentävät toisiaan. Osallisuus on sanana monikerroksinen ja suomen kielen osallisuus sanana on myös olemista ja kiinnittymistä niihin voimavaroihin, joita toimintaan tarvitaan (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017, 10).

Osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuus

on muun muassa liittymistä (involvement), suhteissa olemista (relatedness), kuulumista (belongingness), yhteisyyttä (togetherness). Kun ihmiset ja yhteisö tulevat kuulluksi eli heidät osallistetaan, yhdenvertaisuisuuden periaate toteutuu eli kaikki tulevat kuulluksi taustoista ja rakenteista riippumatta. Osallisuus on yhteensopivuutta (coherence) ja mukaan ottamista (inclusion). Se on osallistumista (participation) ja siihen liittyen vaikuttamista (representation) ja demokratiaa. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017. 3.) Inklusivisuus ja osallisuus ovat läheisiä käsitteitä, joten tässä opinnäytetyössä inklusiivisuudesta, eli mukaan ottamisesta puhutaan osana osallisuutta.

Aiemmin mainitussa DEI-ajattelussa osallisuustyö on yhdenvertaisuustyötä ja ratkaisujen kehittämistä. Osallisuustyö on myös muutoksen kulttuuria ja sitä että, tunnustetaan eroavaisuudet mutta nähdään ne mahdollisuutena. (Thompson 2022.) Osallisuustyöllä luodaan ja jaetaan yhteiskuntaryhmät ylittävää arvoa ja hyvinvointia (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017, 61).

Osallisuus-käsitteeseen liittyy representaatio, jolla tarkoitetaan esitystä tai tarkemmin uudelleen esittämistä (kuten englanninkielisessä termissä “representation”). Representaatio tarkoittaa sitä, että erilaiset ihmiset ovat edustettuina kaikkialla yhteiskunnassa (Willamsson 2022). Representaatio lisää monimuotoisuutta, jonka kautta saamme mahdollisuuden oppia ja kehittyä. Nykyään representaatiolla viitataan yleisimmin ihmisryhmien mahdollisuuteen tulla nähdyksi tai kuulluksi mediassa tai yhteiskunnassa yleensä. FEM-R:n mukaan liian vähäisellä representaatiolla on myös vaikutus vähemmistöjen vaikuttamismahdollisuuksiin ja kuulluksi tulemiseen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (FEM-R 2022). Moninaisella representaatiolla on täten merkittävä vaikutus yhdenvertaisuuden edistämässä.

Näin ollen osallisuuden edistäminen lisää yhdenvertaisuutta. Osallisuutta kuvataan tunteena kuulua osaksi jotain yhteisöä ja tulla kuulluksi ja nähdyksi. Jotta osallisuus toteutuisi erilaisissa tapahtumissa, kuten tässä työssä järjestetyssä koulutustapahtumassa, osallistujilla tulee olla kokemus kuulluksi tulemisesta eli heillä on oltava mahdollisuus vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Toiseksi osallistujilla tulee olla kokemus siitä, että olosuhteet mahdollistavat kuulluksi tulemisen.

3.3 Antirasismi

Yksi rauhankasvatuksen keskeisistä teemoista on antirasismi.

“Antirasismi on aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Antirasistista toimintaa on se työ, joka vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja.” (Yhdenvertaisuus 2022.)

Kasvattajalla ja nuorisotyöntekijällä antirasismien keskiössä on oman ymmärryksen ja tiedon lisääminen. Nuorisotyössä ja rauhankasvatuksessa tämä liittyy vahvasti oman ammattitaidon jatkuvaan kehittämiseen ja uudelleen oppimiseen.

Antirasistinen työ ei ole ainoastaan rasismien vastustamista, vaan rasismien tunnistamista, tiedostamista ja asioiden muuttamista. Antirasistisen työn perusta on olemassa olevien etuoikeuksien ja valta-asemien tiedostamisessa. Oleellista on huomata, miten asiat toimivat käytännössä ja kuinka todella itse toimin erilaisissa tilanteissa (DiAngelo 2018). Antirasistinen aktivisti ja historioitsija Ibram X. Kendi (2020) varoittaa, että ihmisten on oltava herkkiä sille, miten rasismi ilmenee ja välttää tietoisuuden harhaa. Hänen mukaansa väite ei-rasistisesta puolueettomuudesta on maski rasismille. Jotta voimme ymmärtää, mitä antirasistinen työ tarkoittaa, on ymmärrettävä, mitä rasismi on ja miten rasismi ilmenee yhteiskunnan eri osa-alueilla. (Kendi 2020.)

Rasismilla on pitkä historia moniulotteisena yhteiskunnallisena ilmiönä. Rasismi perustuu ajatukseen rodusta ja rodullistamisen prosessista. Tiivistettynä rodullistaminen on prosessi, jossa annetaan arvottavia merkityksiä todellisille tai oletetuille biologisille tunnusmerkeille. (Jäske 2020.) Suomen Punainen Risti määrittelee käsitteenä rasismien tarkoittavan oletetun ihmisryhmän arvottamista esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella alempiarvoiseksi kuin muut ihmisryhmät (Suomen Punainen Risti 2022).

Antirasistisen työn toteuttamisessa on tärkeä ymmärtää rasismien suora yhteys valtaan ja yhteiskunnallisiin valta-asemiin. Tämä tarkoittaa sitä, että rasismissa on kyse valta-asemaa pitävien ajattelutavasta, jossa pidetään toista ihmisryhmää tai yksilöä toista arvokkaampana. Kuten kirjassa “Rasismi, valta ja vastarinta” mainitaan, on kriittisen rodun ja valkoisuuden tutkimuk-

sen ytimessä ymmärrys siitä, että rodun käsitteen avulla tuotetaan valtasuhteita, jota ei voi selittää muiden luokittelujen avulla (Keskinen, Mkwesha & Seikkula 2021.) “Valta-asema” -ilmiötä kutsutaan usein nimellä “white privilege” eli valkoisten etuoikeus. Valkoisilla on eräänlainen etu maailmassa ei-valkoisiin nähden (Williamson 2022).

Suomessa ja Euroopassa rasistisia valtarakenteita pitää pystyssä eurosentrinen ajattelutapa sekä valkonormatiivisuus. Jäsken (2020, 20) mukaan valkonormatiivisuus voi tarkoittaa Hallia (2002, 192) mukailleen sitä, että valkoiset (valkoisen rodun edustajat) ovat onnistuneet tuottamaan valkoisuudesta normaalia ja luonnollista yhteiskunnassa pääsemällä itse johtaviin asemiin monilla toiminnan alueilla yhtä aikaa. Ihonvärien tunnistaminen ei itsessään kuitenkaan ole rasistista. Jäsken (2020, 20) mukaan ongelmalliseksi se muuttuu silloin, kun valkoinen ihonväri nähdään normaalina ja ei-valkoisina poikkeuksina, kuten Rastas (2005, 84, 95–96) toteaa. Valta-asema voi myös tarkoittaa ylempää sosioekonomista luokkaa, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, vammattomuutta tai kansallisuutta. Rasismin tunnistamisessa on tärkeää tiedostaa yhteiskunnan valta-asetat ja tunnistaa oma mahdollinen etuoikeus suhteessa muihin. Tämä voi olla haastavaa etenkin heille, jotka eivät ole koskaan tarkastelleet omia etuoikeuksiaan, koska ovat eläneet yhteiskunnallisessa valta-asemassa tiedostamatta sitä. Etuoikeuksia on myös haastava erottaa, jos ei ole lainkaan kokemusta eri vähemmistöjen tai kulttuurien parissa työskentelystä tai kohtaamisesta.

Kuten Keskinen, Mkwesha & Seikkula (2021) kirjoittavat on rodullistettujen valtasuhteiden käsittely instituutioissa ja ihmisten välisissä suhteissa usein haastavaa, sillä rasismin kieltäminen ja haluttomuus puuttua olemassa olevaan järjestykseen ovat yleisiä varsinkin niiden joukossa, jotka hyötyvät nykytilanteesta. (Keskinen, Mkwesha & Seikkula 2021.) Yksi tärkeä käsite onkin normatiivinen valkoisuus, joka viittaa valkoisuuden (valkoisen rodun) järjestävään ja hierarkisoivaan voimaan suhteessa niihin, jotka määrittävän sen “toisiksi” tai “poikkeaviksi” (Keskinen, Mkwesha & Seikkula 2021). Valkoinen ihonväri on Suomessa usein perusolettamus. Valkoisista identiteeteistä ja valkoisuuteen liittyvien valta-asemien ilmenemismuodoista puhuttaessa on tärkeää, että asiaa tarkastellaan antirasistisen analyysin kautta ja analyysiin liitetään selkeä rasisminvastaisen toiminnan näkökulma (Keskinen, Mkwesha & Seikkula 2021). Valkonormatiiviset käytännöt ja rakenteet ovat luoneet eurosentrisen maailmankuvan, jossa on piilossa oleva, mutta selkeä hierarkia (Jäske 2020). Sundbergin (2009) mukaan eurosentrismi eli Eurooppa-keskeisyys voidaan määritellä monin eri tavoin asenteelliseksi, käsitteelliseksi

koneistoksi tai empiiristen uskomusten kokonaisuudeksi, joka muodostaa Euroopan maailmanhistorian ensisijaiseksi voimaksi ja arkkitehtuuriksi, yleismaailmallisten arvojen ja järjen kantajaksi sekä edistyksen ja kehityksen huipuksi. Eurooppa-keskeisyys näkyy Euroopan ylivoimana sen saavutuksissa taloudellisissa ja poliittisissa järjestelmissä, teknologioissa ja sen yhteiskuntien korkeassa elämänlaadussa. (Sundberg 2009.)

Rasismi on läsnä arkielämässä tekoina ja kommentteina, joita kutsutaan aggressioiksi ja mikroaggressioiksi. Aggressioita ovat esimerkiksi huutelu kadulla, nimittely, rasististen viitsien kertominen tai ennakkoluulojen lietsominen sosiaalisessa mediassa. Rasismi voi ilmetä myös fyysisenä väkivaltana. Mikroaggressioiksi kutsutaan tekoja, jolloin ennako-oletusten perusteella toimitaan näennäisesti harmittomasti, mutta kyseisessä tilanteessa teko on rasistinen. (Suomen Punainen Risti 2022.) Rakenteellinen eli instituutionaalinen rasismi on usein kaikista eniten piilossa, mutta vaikuttaa pysyvästi ihmisen mielenterveyteen, yhteiskuntaan kiinnittymiseen ja osallisuuteen. (Suomen Punainen Risti 2022.)

Rakenteellisen rasismin käsitteeseen liittyy kiinteästi intersektionaalisuus, jolla tarkoitetaan sitä, kuinka pystymme arvioimaan ja huomioimaan sen, kuinka ihmisen tausta, sukupuoli tai muut tekijät vaikuttavat hänen mahdollisuuksiinsa ja asemaansa yhteiskunnassa. Intersektionaalisuus on tärkeä huomioida, kun pyritään edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Intersektionaalisuudelle ei ole vakiintunutta suomenkielistä vastinetta, mutta monisanainen käänös voisi olla “erojen risteäminen, leikkaaminen ja yhteisvaikutus”. (Rossi 2015.)

Intersektionaalisuus suuntaa huomion sukupuolen, luokan, etnisyyden, seksuaalisuuden, rodun, iän ja terveyden kaltaisten, identiteettejä ja erontekoja tuottavien luokittelujen sekä niiden välisten, toisiinsa monimutkaisissa suhteissa olevien kytkösten kriittiseen tarkasteluun (Karkulehto 2012). Intersektionaalisuus on työkalu, metodi, lähestymis- ja tarkastelutapa. Intersektionaalisuus tarkoittaa sitä, että ihmisellä on aina useampia identiteettejä eli lokeroita, joihin hän kuuluu. Nämä lokerot vaikuttavat ihmisen toimintamahdollisuuksiin yhteiskunnassa. Intersektionaalisuus on huomion kiinnittämistä siihen, miten lokerot risteävät ja tuottavat usein yhdessä eriarvoisuutta, ellei niiden yhteisvaikutuksiin kiinnitetä huomiota (Nousiainen 2021). Näiden yhteisvaikutusten huomioiminen on haastava, mutta tärkeä tehtävä.

3.4 Globaali vastuu

Yleisesti globaalilla vastuulla tarkoitetaan yksilöiden ja yhteiskunnan toimintaa hyvän elämän edellytysten ja kestäväen tulevaisuuden edistämiseksi. Pohjimmiltaan tarkoituksena on turvata kaikille ihmisoikeuksien toteutuminen sekä oikeudenmukainen ja yhdenvertainen maailma.

Gloaalikasvatuksen merkitys on nykyisin korostunut, koska kulttuurien ja kansalaisuuksien kohtaamisia on tapahtunut entistä enemmän. Tämä ei tarkoita pelkästään fyysistä kohtaamista vaan myös rakenteellista eriarvoisuutta, mitä on eri maanosien ja kansakuntien välillä. Aguilarin (2020) mukaan viime vuosina yhteiskunnalliset, poliittiset ja taloudelliset jakautumiset ympäri maailman ovat tulleet entistä selvemmiiksi. Aguilar (2020) kuitenkin uskoo, että halu yhteisymmärrykseen on entistä vahvempi kuin halu sortaa. (Aguilar 2020.) Viime vuosien tapahtumat ovat muuttaneet käsitystämme globaalista maailmasta. Korona-aika vaikuttaa todennäköisesti siten, että kansakunnat ympäri maailman tulevat ainakin jossain määrin tarkistamaan riippuvuuttaan muusta maailmasta. Sota Euroopassa on havahduttanut koko maailman tarkastelemaan maailmankuvamme kestävyyttä. Nämä kaksi isoa globaalia tapahtumaa haastavat myös globaalikasvatuksen. Tapahtumat eivät vähennä kasvatuksen arvoa, mutta pakottavat huomioimaan entistä polarisoituneemman maailmamme.

Suomessa globaalikasvatuksesta pyritään tekemään näkyvää. Toiminnassa on mukana monia järjestöjä, joiden tehtävänä on tuottaa sellaisia toimenpiteitä, joilla edistetään oikeudenmukaisempaa, tasa-arvoisempaa ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa maailmaa Maanstrictin julistuksen mukaisesti. Globaalikasvatus yhdistyy rauhankasvatukseen yhtenä sen muotona. Ytimessä on ajatus maailmankansalaisuudesta ja yhteisen vastuun kantamisessa globaalien ongelmien ratkaisemiseksi. (Gloaalikasvatus 2022.)

Rauhankasvatusinstituutin työssä globaalien vastuun periaatteet näkyvät toiminnassa läpileikkaavana periaatteena koulutusmateriaaleissa, tapahtumissa, koulutuksissa sekä toimintaympäristöissä. Instituutilla on laajan kansainvälisten toimijoiden verkosto, joiden kanssa tehdään yhdessä rauhankasvatustyötä globaalien vastuun periaatteiden mukaisesti.

4 TURVALLISEMMAN TILAN PERIAATTEET OSANA YH- DENVERTAISUUTTA

4.1 Turvallisemman tilan yleiset periaatteet

Yhdenvertaisen tapahtuman tuottamisessa tärkeä asia on olosuhteiden rakentaminen siten, että kaikki tuntevat olonsa kotoisaksi, hyväksytyksi ja turvalliseksi. Silloin puhumme turvallisemman tilan periaatteiden noudattamisesta. Rauhankasvatusta ohjaavat turvallisemman tilan periaatteet. Rauhankasvatusinstituutti määrittelee turvallisemman tilan periaatteiden perustuvan yhteisymmärrykseen siitä, että jokainen saa osallistua tai olla osallistumatta toimintaan oman kykynsä mukaan, olla oma itsensä ja osallistua keskusteluun tuntien olonsa turvalliseksi ilman syrjinnän pelkoa. (Rauhankasvatusinstituutti 2022.) Rauhankasvatusinstituutin turvallisemman tilan periaatteet löydät opinnäytetyön lopusta liitteenä (ks. Liite 5).

Turvallisemman tilan periaatteet ja käsite “turvallinen tila” ovat muuttaneet muotoaan vuosien varrella. Nykyään puhutaan turvallisen tilan sijaan turvallisemmasta tilasta. Kulttuuria kaikille –sivusto kuvaa turvallisemman tilan käsitettä niin, että sanaa "turvallisempi" on ehdotettu "turvallisen" sijaan, koska ei ole mahdollista luoda tilaa, joka on kaikille osallistujille täysin turvallinen. (Kulttuuria kaikille 2022.)

“Turvallinen tila” on kirjailija ja tohtori Kenneyn (2001) mukaan saanut alkunsa Yhdysvaltojen 60- ja 70-luvun naisliikkeessä. “Turvallista tilaa” käytettiin kuvaamaan "tietoisuutta kasvattavia" yhteisöjä, tiloja ja niiden toimintaa. “Turvallinen tila” oli naisliikkeessä enemmän keino kuin päämäärä ja se luotiin yhdessä yhteisöä etsivien naisten kanssa. (Kenney 2001.) Tänä päivänä monet yhteisöt ja myös nuorisjärjestöt ovat määritelleet turvallisemman tilan periaatteet omassa toiminnassaan. Turvallisemman tilan periaatteet ovat eri yhteisöillä hyvin samanlaisia. Joillakin järjestöillä listaus on tarkka ja kohdennettu ja jollain toisilla enemmän suuntaa antava. Rauhankasvatusneuvola (2022) on muun muassa määritellyt turvallisemman tilan ohjeistuksen rohkeiksi ja turvallisiksi tiloiksi, joka mahdollistaa rohkean ja turvallisen osallistumisen erityisesti koulutustilaisuuksissa (Niittymäki 2022).

Turvallisempaa tilaa voidaan kuvailla transformatiiviseksi eli muutosta rakentavaksi toimintamalliksi, joka voi estää vihapuheen ja vihamielisen käyttäytymisen esiintymistä. Se on myös

työkalu, jota voidaan käyttää apuna, kun muun muassa vihapuheeseen pitää reagoida. (Rauhankasvatusinstituutti 2019.) Itselleni turvallisemman tilan periaatteet tulivat tutuksi Dialogin luova tila -hankkeen tapahtumien aikana harjoittelussani Rauhankasvatusinstituutissa. Tein havainnointia, kuinka turvallisemman tilan periaatteet toteutuvat ja mahdollistavat yhdenvertaisuuden ja osallisuuden. Samalla mieleeni nousi kehittämissuhteita ja ajatuksia yhdenvertaisemman koulutuksen järjestämisestä. Turvallisemman tilan periaatteet ohjaavat toimintaa kohti yhdenvertaisuutta.

4.2 Saavutettavuus ja esteettömyys

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Saavutettavuudesta puhutaan, kun erilaisia yleisöjä ja käyttäjiä halutaan palvella mahdollisimman yhdenvertaisesti. Esimerkkejä saavutettavuudesta ovat tilojen fyysinen esteettömyys ja median saavutettavuus, kuten selkokieliset, viitotut ja tekstitettyt uutiset (Hirvonen, Kinnunen & Tiittula 2020, 11.) Saavutettava kieli on selkeää ja viestintä monimuotoista (Hirvonen & Kinnunen 2020, 481). Viestinnän saavutettavuus tarkoittaa monia asioita. Siihen liittyy muun muassa viestinnän selkeys, viestinnän saataavuus eri aistein, mahdollisuus verkkosivujen käyttöön eri apuvälinein, mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä ja viittomien, symbolien sekä kuvien käyttö viestinnän tukena. Valitulla viestintäkanavalla on myös merkitystä. (Vates 2022.)

Tiedon saavutettavuus vaatii siis kielellistä tasa-arvoa, sitä, että kaikki osallistujat voivat olla mahdollisimman täysipainoisesti mukana viestintätilanteessa. Tieto jää saamatta silloin, kun viestintätilanteen osallistujat eivät puhu samaa kieltä tai jos joku osanottaja ei lainkaan ymmärrä toisen tai toisten kieltä (Määttä 2020, 363). Kuten Kinnunen ja Hirvonen (2020, 470) toteavat viestintä ei synny itsestään saavutettavaksi, vaan se edellyttää tietoista paneutumista aiheeseen ja myös erityisosaamista.

Saavutettavuus mielletään usein digitaalisten ympäristöjen saavutettavuuteen, eli sisällön ymmärtämiseen ja verkkosivustojen helppoon navigointiin. Verkkosivustojen saavutettavuudessa otetaan huomioon se, että kaikki, myös erilaisia apuvälineitä käyttävät, pystyvät yhtäläisesti käyttämään sivustoja sekä ymmärtämään niiden sisällön. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2022.)

Saavutettavuus ja esteettömyys ovat rinnakkaiskäsitteitä siinä mielessä, että termejä käytetään joskus toistensa synonyymeinä (Hirvonen, Kinnunen & Tiittula 2020, 20). Fyysisestä saavutettavuudesta puhutaan usein esteettömyytenä, jolloin tarkoitetaan muun muassa liikkumisen esteiden poistamista sekä aistivammat huomioivaa hyvää auditiivista ja visuaalista työympäristöä. Visuaalisesti esteettömässä ympäristössä on huomioitu työn tekemisen kannalta riittävä, hyvä valaistus, pintojen heijastus, kontrastit sekä kalusteiden tai kulkuaukkojen erottuvuus sekä selkeä opastus. Esteetön kuunteluympäristö on akustiikaltaan toimiva, ja tilaa voi tarvittaessa täydentää erilaisin kuuntelujärjestelmin. (Vates 2022.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2022) määrittää esteettömyyden tarkoittavan kaikenlaisten ihmisten huomioon ottamista fyysisessä ympäristössä, kuten rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Esteettömät rakennukset ja esteetön joukkoliikenne mahdollistavat vammaisten henkilöiden työssäkäyntiä, harrastustoimintaa ja kulttuurisia elämyksiä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022.)

Vates-säätiön (2022) mukaan sosiaalisella esteettömyydellä tarkoitetaan hyväksyvää ilmapiiriä, jossa erilaiset yksilöt voivat esimerkiksi työskennellä työpaikoilla ilman pelkoa syrjinnästä, väheksymisestä tai kiusaamisesta. Psyykkinen esteettömyys näkyy siinä, miten käyttäydymme toisiamme kohtaan sanaton viestintämme mukaan lukien ja miten toistemme kanssa toimiesamme otamme eri asioita esiin. Oleellista on hahmottaa, että esteettömyys on ajattelutapa, ei erityisjärjestely. (Vates 2022.) Esteettömyyden edistämällä mahdollistetaan jokaisen yhdenvertainen mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan. Tämä tavoite on mainittu Euroopan Unionin esteettömyysdirektiivissä (2019/882). Esteettömyysdirektiivi koskee myös erilaisia palveluja, kuten tietoliikennepalveluita, liikennepalveluita, kuluttajapankkipalveluita ja verkkokauppaa.

Käyttämällä erilaisia saavutettavuuteen liittyviä keinoja voidaan lisätä osallistumista monilla elämän osa-alueilla, ja nämä osa-alueet eivät välttämättä edes ole etukäteen viestintää suunnittelevalle tiedossa. Enemmistön käyttämät viestinnän tavat voidaan muuttaa erityisryhmille tai kielellisille vähemmistöille saavutettavaan muotoon (Kinnunen 2020, 471.) Tämän opinnäyte-työn tavoitteena on arvioida, miten yhdenvertaisuus mahdollistetaan rauhankasvatustyössä. Tässä työssä saavutettavuudella ja esteettömyydellä oli erityinen merkitys, koska niiden asemaa arvioitiin osana yhdenvertaisen tapahtuman toteutumista.

5 KOULUTUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Ideointi- ja suunnitteluvaihe

Tärkeä osa opinnäytetyötäni oli antirasistisen ja yhdenvertaisen nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutustapahtuman järjestäminen. Koulutustapahtuman työskentelykieli oli englanti. Aloitin opinnäytetyöni aiheen ideoinnin keväällä 2022 kehittävän harjoitteluni aikana Rauhan- kasvatusinstituutissa. Rauhankasvatus oli itselleni uusi, mutta sitäkin ajankohtaisempi lähesty- miskulma nuorisotyöhön. Antirasismi on myös yksi Rauhankasvatusinstituutin työtä johtavista teemoista ja oli paljon esillä kevään aikana. Aloin ideoimaan koulutustapahtumaa yhdessä Rauhankasvatusinstituutin asiantuntijoiden kanssa. Antirasismi ja yhdenvertaisuus valikoitui- vat kantaviksi teemoiksi Euroopassa käynnissä olevan sodan sekä viime vuosien vahvan anti- rasistisen kansalaisaktivismin seurauksena. Antirasistinen ja yhdenvertaisuustyötä tukeva kou- lutus eurooppalaisille nuorisotyöntekijöille ja kasvattajille tulisi olemaan erittäin ajankohtai- nen.

Minun tehtäväni oli toimia koulutuksen fasilitaattorina, jonka lisäksi olin vastuussa hakuilmoi- tuksen laatimisesta, hakemusten läpikäymisestä, osallistujien valinnasta ja heidän kanssaan viestimisestä. Koulutuksen aikana tehtäväni oli fasilitoida tapahtuman toteuttaminen sekä arvi- oida tapahtuman kulku tulevaa kehittämistä varten. Koulutustapahtuman järjestämisen vaiheet olivat 1. ideointi ja suunnitteluvaihe, jossa asetettiin myös koulutukselle tavoitteet, 2. koulutuk- sen toteuttaminen ja 3. arviointi, jota käyn tarkemmin läpi kappaleessa ”7 Tulokset ja tuotok- set”.

Suunnittelin ja ideoin koulutuksen ohjelman yhdessä Rauhankasvatusinstituutin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasiantuntija Anna Litewka-Anttolaisen kanssa. Litewka-Anttolainen toimi työ- parinani koko koulutustapahtumaprosessin ajan. Asetimme tavoitteeksi hakea koulutukseen mukaan osallistujia ympäri Eurooppaa. Koulutus oli kohdennettu kasvattajille ja nuorisotyön- tekijöille, etenkin jo valmiiksi antirasistista ja osallisuustyötä tekeville. Tavoitteena oli lisätä sekä yhteistyötä, että hyviä käytänteitä ja metodeja antirasistisesta, osallistavasta ja saavutetta- vasta työotteesta. Kouluttajat valitsimme Rauhankasvatusinstituutin asiantuntijoista ja edelli- sistä yhteistyökumppaneista. Kouluttajat olivat merkittävä osa koulutustapahtumaa, koska hei- dän asiantuntijuutensa tuki yhdenvertaisuuden toteutumista koulutustapahtumassa.

Eniten aikaa vienyt osuus koulutuksen toteuttamisessa oli koulutushaku ja hakemusten läpikäyminen. Koulutushakuun oli tärkeä panostaa, koska tavoitteena oli saada moninainen joukko osallistujia ja saavuttaa erilaisia hakijoita. Hakuilmoitus suunniteltiin saavutettavaksi ja samalla mahdollisimman houkuttelevaksi, jotta se kiinnittäisi monen potentiaalisen hakijan huomion. Suunnittelin hakuilmoitukseen koulutuksen alustavan ohjelman ja hakemuslomakkeen. Hakuilmoituksen saavutettavuuden arvioinnissa oli apuna Rauhankasvatusinstituutin saavutettavuus-asiantuntija Jasmin Ruokolainen. Hakuilmoitus julkaistiin Rauhankasvatusinstituutin verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä nuorisotyöntekijöille suunnatulla kansainvälisellä SALTO-YOUTH –sivustolla (ks. SALTO-YOUTH 2022). SALTO-YOUTH on verkosto, joka tarjoaa nonformaalia täydennyskoulutusta nuorisotyöntekijöille ja kasvattajille osana Euroopan komission koulutusstrategiaa. Koulutushaku oli avoinna kolme viikkoa 8.6.2022–26.6.2022 välisenä aikana. Viestintäsuunnittelija Jenni Leppänen julkaisi hakuilmoituksen Rauhankasvatusinstituutin sivuilla.

Koulutukseen haki runsaasti kiinnostuneita henkilöitä, kaikkiaan 509. Käsittelin itse kaikki hakemukset ja seurasin hakuprosessin etenemistä koko koulutushaun ajan. Pisteytin hakijat Excel-taulukkoon, josta osallistujat valikoitiin hakemusten perusteella. Hakemusten läpikäyminen ja osallistujien valinta vei minulta yhteensä 400 työtuntia. Osallistujien valinnassa huomiointiin positiivinen erityiskohtelu. Positiivisella erityiskohtelulla parannetaan esimerkiksi vähemmistöryhmään kuuluvien henkilöiden asemaa, osallisuutta ja olosuhteita yhdenvertaisuuden turvaamiseksi (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022). Osallistujien valinnassa korostimme aiempaa työkokemusta ja mielenkiintoa antirasistiseen työhön sekä perustietoa yhdenvertaisuuden teemoista. Koulutuspaikkoja oli kahdeksantoista. Valitsimme kahdeksantoista valitun osallistujan lisäksi varahenkilöitä mahdollisten peruutusten vuoksi. Useita peruutuksia tuli viimeisten viikkojen aikana. Peruutusten syynä olivat joko liian kalliit lennot tai työtehtävät. Koulutukseen osallistui lopulta yksitoista henkilöä.

Työparinani toiminut Anna Litewka-Anttolainen oli vastuussa koulutuksen tila- ja majoitusjärjestelystä. Yhdenvertaisen tapahtuman järjestämisessä on tärkeä huomioida saavutettava ja esteetön tapahtumapaikka. Valitsimme tapahtumapaikaksi esteettömän tilan, joka vaihtui viime hetkellä esteelliseksi. Tässä vaiheessa tiesimme kuitenkin, että kukaan osallistujista ei ollut liikuntarajoitteinen, joten tila oli koulutuksen osallistujille fyysisesti esteetön. Ennen koulutusta järjestin kaksi koulutussuunnittelupalaveria, jossa kävimme sekä kouluttajien että työparini

Anna Litewka-Anttolaisen kanssa läpi tulevaa koulutusta ja sen aikataulua. Koulutussuunnitelujen lisäksi neuvottelimme Anna Litewka-Anttolaisen kanssa neljä kertaa ennen koulutustapahtumaa.

Rahoitus koulutukseen saatiin Erasmus+ akkreditointirahoituksesta, joka on myönnetty Rauhankasvatusinstituutille. Erasmus+ -akkreditointi tarkoittaa laatuvarmistettua "Erasmus+ -jäsenyyttä". Nuorisoalalla akkreditointi mahdollistaa organisaatioiden pitkäjänteisen kansainvälisen toiminnan suunnittelun ja toteutuksen niin, että organisaatiot pystyvät tekemään laadukasta kansainvälistä nuorisotyötä ja osallistamaan nuoria. Akkreditoitu organisaatio saa vuosittain rahoituksen nuorisotyöntekijöiden liikkuvuushankkeille. Ohjelmakaudella 2021–2027 Erasmus+ -ohjelmassa painottuvat erityisesti inklusio, digitaalisuus ja ympäristövastuullisuus. (Opetushallitus 2022.) Suunnittelimme koulutuksen saamamme budjetin rajoissa.

5.2 Koulutuksen toteuttaminen

Tehtäviini kuului koulutuksen suunnittelun ja osallistujien valintaprosessin lisäksi yleisenä fasilitaattorina toimiminen koko koulutustapahtuman aikana. Hyödynsin fasilitaattorin roolissani Fasilitaattorin työkirjaa (Summa & Tuominen 2009), jossa oli menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Summa ja Tuominen kirjoittavat, että fasilitointi edellyttää ihmissuhdetaitoja sekä kykyä esittää ryhmälle rakentavia kysymyksiä työn ohjaamiseksi eteenpäin. (Summa & Tuominen 2009. 10.) Fasilitaattorin rooliini kuului osallistujien ohjeistaminen sekä ennen koulutusta että koulutuksen aikana. Fasilitaattorina mahdollistin ryhmän toiminnan, pidin huolta ohjelman etenemisestä, aikataulussa pysymisestä sekä paikasta toiseen siirtymisestä. Ennen jokaista työpajaa ja vierailua kerroin osallistujille, mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Samoin vastasin tapahtuman toteutuksen yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja saavuttavuuden varmistamisesta, sekä toimin koulutuksen ajan hätäyhteistyöhenkilönä.

Koulutus toteutettiin Oulussa 20.9.-23.9.2022. Koulutustila sijaitsi Kulttuurikeskus Valveessa, joka on entinen Nuoriso- ja kulttuurikeskus NUKU. Valve on yksi Oulun seitsemästä kulttuurilaitoksesta, joiden toiminta-ajatuksena on tuottaa kulttuuripalveluja yhteistyössä taiteilijoiden, taide- ja kulttuurijärjestöjen sekä yhdistysten kanssa. Valve sijaitsee Oulun keskustassa. (Valve 2022.) Nelipäiväinen koulutus piti sisällään kolme työpajaa (ks. ohjelman kuvaus) sekä kaksi paikallisvierailua. Vierailukohteina olivat Byströmin ohjaamo ja Läksykerho-solidaari-

suusprojekti Kastellin monitoimitalolla Oulun aikuislukion tiloissa. Molemmat toimijat edistävät toiminnassaan yhdenvertaisuutta. Työpajoissa kouluttajina toimivat Rauhankasvatusinstituutin sekä Nuorten Akatemian asiantuntijat. Yhteensä koulutustapahtuman suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on minulla mennyt noin 600 työtuntia.

Koulutuksen ohjelma

Koulutuksen ohjelma koostui teemapäivistä ja niiden sisältämistä työpajoista (ks. liite 4.). Ohjelman sisältöjen laadinnassa sekä päivien käytännön toteutuksessa huomioitiin yhdenvertaisuuden toteutuminen eri näkökulmista.

Ensimmäisen päivän teemana oli turvallisemman tilan periaatteet ja niihin tutustuminen. Päivä alkoi kansainvälisen viittomakielen työpajalla, jonka viittomakieliset osallistujat järjestivät. Jatkoimme päivää määrittelemällä turvallisemman tilan periaatteet ryhmälle ja tutustumalla yhdenvertaisuusavaimen, joka toimii arviointityökaluna yhdenvertaisuustyössä. Turvallisemman tilan periaatteet ja yhdenvertaisuustyöpajan piti Rauhankasvatusinstituutin tasa-arvo ja yhdenvertaisuusasiantuntija Anna Litewka-Anttolainen.

Toisen päivän kouluttajana toimi Rauhankasvatusinstituutin koulutussuunnittelija ja antirasismiasiantuntija Ulkar Aghayeva. Toisen päivän työpajan aiheena olivat antirasismi ja valtarakenteet. Aamu alkoi rotuun, rodullistamiseen ja rasismin käsitteisiin syventyen ja aamupäivällä kävimme läpi yhteiskunnan valtarakenteita, valkoisten etuoikeuksia ja valta-asemaa. Päätimme päivän oppimalla antirasismista ja siitä, kuinka toimia antirasistisesti omassa työssään ja jokapäiväisessä elämässään.

Kolmannen päivän pääteema oli saamelaisuus ja alkuperäiskansojen oikeudet. Nuorten Akatemian asiantuntija Maria Aikio saapui pitämään työpajan saamelaisuudesta ja saamelaisten oikeuksista Suomessa. Työpaja pohjautui Eatnameanet –dokumenttielokuvaan. Iltapäivällä vierailimme Byströmin ohjaamalla, jossa tutustuimme paikalliseen nuorisotyöhön Oulussa.

Neljäntenä, eli viimeisenä päivänä vierailimme läksykerhossa Kastellin monitoimitalolla Oulun aikuislukion tiloissa. Läksykerho on alkanut eurooppalaisena solidaarisuushankkeena Rauhankasvatusinstituutin avulla. Iltapäivällä arvioimme toteutuneen koulutuksen kulkua ja osallistujat täyttivät palautelomakkeen.

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa, miten yhdenvertaisuus toteutui järjestämässäni anti-rasistisessa nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutuksessa. Tavoitteenani oli lisäksi selvittää, miten yhdenvertaista, osallistavaa, saavutettavaa ja antirasistista tapahtuman suunnittelua ja toteutusta voitaisiin vielä kehittää. Toteutin opinnäytetyöni toimintatutkimuksen keinoin. Opinnäytetyöni menetelmät perustuivat pääosin kvalitatiivisiin eli laadullisiin menetelmiin, joita täydennettiin osin strukturoidulla kyselyllä. Tutkimuksessani oli kyse niin sanotusta triangulaatiosta, jossa käytettiin moninäkökulmaista lähestymistapaa käyttämällä erilaisia tutkimusmenetelmiä. Tarkasti ottaen oli kyse menetelmä-triangulaatiosta, jossa tiedonhankintamenetelmänä käytettiin kyselyä, haastattelua ja havainnointia. Tältä osin halusin lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142.)

Toimintatutkimus etenee spiraalimaisena prosessina. Prosessina: suunnittelu, arviointi ja reflektointi. (Carr & Kemmis 1986, 38.) Arviointini oli prosessiarviointia, jolloin arvioinnin tavoitteena oli tuottaa informaatiota, jonka avulla työskentelyä voidaan kehittää. Selvitin yhdenvertaisuuden toteutumista koulutustapahtumassa kolmella eri tavalla: palautekyselyllä, osallistujien haastattelulla sekä osallistuvalla havainnoinnilla.

Ensimmäisenä tutkimusmenetelmänäni käytin perinteistä arviointitutkimuksen menetelmää ja keräsin osallistujilta palautetta kyselylomakkeella koulutuksen lopussa. Kyselylomake sisälsi sekä strukturoituja että avoimia osia. Kysymystyyppinä avointen kysymysten lisäksi käytin asteikkoihin eli skaaloihin perustuvaa kysymystyyppiä, jossa esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee niistä sen, miten voimakkaasti hän on samaa mieltä tai eri mieltä kuin esitetty väittämä. Kyselyyn vastasivat kaikki osallistujat. Kyselyn tavoitteena minulla oli selvittää, miten yhdenvertaisuus, osallisuus, saavutettavuus ja antirasismi toteutuivat koulutuksen aikana. Tavoitteenani oli myös kerätä kehittämisideoita osallistujilta. Kyselytutkimuksen etuna pidetään yleensä sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Haittoina voidaan myös Hirsjärven (2003) mukaan pitää sitä, että ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen: ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. (Hirsjärvi 2003, 184.) Tässä projektissa vastaajat olivat motivoituneita aiheesta ja on oletettavaa, että he vastasivat rehellisesti kysymyksiin.

Analysoin kyselylomakkeen kysymykset aihealueittain. Strukturoiduista kysymyksistä laskin vastaajamäärät vastausvaihtoehtoittain. Vastaajia oli yksitoista henkilöä, mutta koska osittain kaksi henkilöä vastasi kysymyksiin yhdessä, olen käsitellyt heidän vastauksiaan yhtenä vastauksena. Tulokset olen esittänyt kuvioissa vastaajamäärinä, ei prosenttilukuina. Avoimet vastaukset analysoin laadullisin tutkimuksen keinoin teemoittain. Poimin haastatteluista niitä asioita, joissa käsiteltiin yhdenvertaisuutta. Näistä vastauksista valitsin esimerkkilainauksia tulosaan kunkin käsiteltävän teeman kohdalle. Näitä havaintoja olen käsitellyt tietoperustan ja aikaisemman tutkimuksen avulla sekä myös verrannut niitä muiden menetelmien tuottamiin tuloksiin.

Toisena tutkimusmenetelmänä käytin laadullista haastattelua, tarkemmin teemahaastattelua. Teemahaastattelun suosio perustuu siihen, että vastaamisen vapaus antaa oikeuden haastateltavien puheelle. Teemoihin kohdistunutta haastattelua on myös suhteellisen helppoa ryhtyä analysoimaan teemoittain. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että tutkijan ennakkoon asettamat teemat eivät välttämättä ole samat kuin ne teemat, jotka aineistoa analysoimalla osoittautuvat olennaisiksi aineiston sisällön jäsentämisessä. (Hirsijärvi & Hurme 2001.) Haastattelin yhteensä kolmea osallistujaa yhdenvertaisuuden teemoista sekä osallisuuden, saavutettavuuden ja antirasmin toteutumisesta koulutuksen aikana. Kukin haastattelu tapahtui erikseen. Kysymykset olivat kaikille samoja. Haastattelut tein englanniksi, mutta työn luettavuuden vuoksi haastatteluiden lainaukset on suomennettu. Litteroin haastattelut valikoidusti ja poimin sieltä tutkimuskysymyksen kannalta olennaisia teemoja yhdenvertaisuudesta. Vaikka haastateltavia oli vain kolme, muodostui haastattelujen aineisto hyvin rikkaaksi, koska haastateltavat kertoivat hyvin avoimesti omista näkemyksistään. Haastattelut analysoin teemoittain etsimällä tutkimuskysymykseen sopivia lainauksia kuvaamaan yhdenvertaisuutta. Näitä vastauksia tarkastelin rinnakkain aikaisemman tutkimustiedon ja tietoperustan avulla.

Kolmas tutkimusmenetelmäni oli aktiivinen osallistuva havainnointi, jolla tarkoitetaan Anttilan (1998) mukaan tutkijan aktiivista läsnäoloa tutkittavan ilmiön kanssa, esimerkiksi tutkija on mukana kehittämistyössä, projektissa tai vastaavassa tilanteessa aktiivisena toimijana. Osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa. Usein tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Tämä ei tarkoita ainoastaan fyysistä puolta, vaan tutkija pyrkii jakamaan elämäkokemuksensa ryhmän jäsenten kanssa, “astuu heidän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaansa”, heidän kielenkäyttöön

jne. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2003, 205.) Tärkeää on kuitenkin Anttilan (1998) mukaan se, että tutkija pystyy erittelemään oman roolinsa ja sen mahdollisen vaikutuksen tutkimustilanteeseen. Tutkijana olin läsnä observointitilanteessa sekä osallistujana että sivusta seuraajana. Osallistuvassa observointitilanteessa on Anttilan (1998) mukaan mahdollista tarkkailla ensin kokonaisvaltaisesti ja vähitellen päästä sisälle yksityiskohtiin. Osallistuin koulutukseen aktiivisena läsnäolijana havainnoimalla yhdenvertaisuuden toteutumista.

Hirsjärven ym. (2003, 211) mukaan kvalitatiivisissa tutkimuksissa, erityisesti kenttätutkimuksessa, jossa aineistoa kerätään monissa vaiheissa ja usein rinnakkaisesti eri menetelmin (haastatteluin ja havainnoiden), analyysiä ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa. Keräsin aineistoa koko opinnäytetyöprosessin ajan ja analyysi eteni Hirsjärven ym. (2003) kuvaamalla tavalla polveilevasti. Kun olin saanut aineiston kasaan, aloin heti analysoida sitä. Tulkinta on myös aineiston analyysissä esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 213).

Osallistuvassa havainnoinnissa tein havaintoja yhdenvertaisuuden, osallisuuden, saavutettavuuden sekä antirasistisen työotteen toteutumisesta. Keskityin erityisesti turvallisemman tilan periaatteiden toteutumisen arviointiin. Analysoinnissa arviointikehikönani toimi Rauhankasvatusinstituutin turvallisemman tilan periaatteet. Niistä valitsin tärkeimmät, joita pystyin toiminnan aikana havainnoimaan: 1) ei tehdä oletuksia toisesta ihmisestä jonkin piirteen tai ominaisuuden perusteella, 2) kohdellaan toisia yksilöinä, 3) kunnioitetaan toisen fyysistä tilaa ja itsemääräämisoikeutta, 4) annetaan kaikille tilaa osallistua ja 5) ei nolata tai halvenneta toisia. Tein havainnointia koulutustapahtuman ajan havainnointipäiväkirjaan. Tekemiäni havainnot peilasin muilla menetelmillä saatuun tietoon sekä aikaisempaan tutkimustietoon. Havainnoinnin tehtävä oli syventää muilla menetelmillä saamiani tulkintoja.

7 TULOKSET JA TUOTOKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida, kuinka yhdenvertaisuus toteutui rauhankasvatuksessa ja järjestämässäni koulutuksessa. Tässä tulosluvussa käsittelen saamani tulokset menetelmäkohtaisesti. Opinnäytetyön liitteenä (ks. liite 6) on yhdenvertaisen tapahtuman ohjelista esimerkkinä toimintatavoista rauhankasvatusinstituutille, ja mahdollisesti myös muille organisaatioille, kasvattajille ja nuorisotyöntekijöille. Ohjelista on käytännöllinen tuotos, jota voi hyödyntää yhdenvertaista toimintaa järjestäessä.

7.1 Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastasivat kaikki yksitoista osallistujaa, mutta kaksi osallistujaa täyttivät lomakkeen osittain yhdessä. Vastauksia tuli osaan kysymyksistä yhdeltätoista henkilöltä, mutta kaikkiin kysymyksiin sain kymmenen vastausta. Vastajaat olivat koulutustapahtumaan osallistuneita. He olivat moninainen ryhmä järjestö- ja nuorisotyön ammattilaisia tai kasvatusalan opiskelijoita. He olivat kotoisin yhdeksästä eri maasta ja iältään 23–50-vuotiaita. Osallistujat työskentelivät yhdenvertaisuuden teemojen parissa erilaisissa organisaatioissa: kansalais- ja ihmisoikeusjärjestöissä tai kouluissa ympäri Eurooppaa. Useampi heistä työskenteli haavoittuvaisessa asemassa olevien nuorten, yhteisöjen ja yksilöiden parissa. Osallistujilla oli silti hyvin vaihtelevasti kokemusta rauhankasvatuksen, antirasmin, saavutettavuuden ja osallisuuden metodeista työssään.

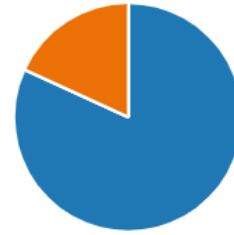
Odotusten toteutuminen

Suurin osa kyselyyn vastanneista olivat tyytyväisiä koulutukseen, koska yhdeksän yhdestätoista ilmoitti odotusten toteutuneen erittäin hyvin. Tapahtuman onnistumista selvitin myös perinteisellä tapahtuman arviointikysymyksellä, jossa vastaaja arvioi tapahtumaa siitä näkökulmasta, voisiko hän osallistua myös seuraavaan tapahtumaan.

11. How likely are you to attend another one of our training/workshops in the future?

[Lisätietoja](#)

● Very likely	9
● Likely	2
● Neither likely nor unlikely	0
● Unlikely	0

Kuvio 1. Kuinka todennäköisesti haluaisit osallistua seuraavaan koulutukseen?

Kaikki vastaajat olivat valmiita osallistumaan ja jopa yhdeksän vastaajaa yhdestätoista erittäin todennäköisesti. Tämäkin tulos kertoi tapahtuman onnistumisesta. Tapahtuman toteuttamiseen liittyvää informaation saavutettavuutta selvitettiin seuraavalla kysymyksellä.

10. Prior to the event, how much of the information that you needed did you get?

[Lisätietoja](#)

● All of the information	5
● Most of the information	5
● Some of the information	0
● None of the information	0

Kuvio 2. Kuinka paljon sain tietoa ennen koulutusta?

Saavutettavuuden näkökulmasta tämä kysymys oli oleellinen. Vastaajat saivat mielestään erittäin hyvin tietoa ennen koulutusta, koska kaikki vastasivat joko saaneensa kaiken informaation tai suurimman osan tarvitsemastaan informaatiosta. Osallistujat saivat ennen koulutusta monipuolisen informaatiopakettin sähköpostitse ja lisäksi heille kerrottiin ennakoivasti koulutuksen sisällöistä ja menetelmistä koulutustapahtuman alussa. Tähän monikanavaiseen tiedonsaannin merkitykseen saavutettavuuden näkökulmasta viitataan myös luvussa 4.2 (Vates 2022).

Turvallisemman tilan periaatteiden toteutuminen

Osallistujilta tiedusteltiin, toteutuivatko turvallisemman tilan periaatteet koulutuksessa. Kuten 4.1 luvussa mainittiin, turvallisemman tilan periaatteiden mukaisesti jokainen saa osallistua tai

olla osallistumatta toimintaan oman kykynsä mukaan. Turvallisemman tilan periaatteet olivat osallistujille tuttuja, koska ne oli käyty läpi heidän kanssaan ennen koulutustapahtuman alkua sekä ennen jokaista työpajakokonaisuutta. Ensimmäisenä päivänä ryhmä myös määritteli itse, mitä turvallisempi tila heille tarkoittaa.

7. Were the principals of Safer Space implemented in the training?

[Lisätietoja](#)

● Yes	10
● Somewhat yes	0
● Somewhat no	0
● Not at all	0

Kuvio 3. Turvallisemman tilan periaatteiden toteutuminen.

Kaikki kyselyyn vastanneet olivat yksimielisesti sitä mieltä, että koulutuksessa toteutuivat turvallisemman tilan periaatteet. Tämä oli tärkeä tulos yhdenvertaisen koulutustapahtuman tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Lisäksi koulutukseen osallistuneilta tiedusteltiin, toteutuiko koulutuksessa osallisuus ja saavutettavuus. Molemmat asiat liittyvät keskeisesti turvallisemman tilan periaatteisiin. Koulutuksen ensimmäisenä päivänä käytiin läpi yhdenvertaisuusavaimen käsittelyn yhteydessä osallisuuden periaatteet. Osallisuus on yhteensopivuutta, mukaan ottamista, osallistumista, siihen liittyvää vaikuttamista ja demokratiaa (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017). Saavutettavuus on myös keskeinen osa turvallisemman tilan luomista, tarkoittaen esimerkiksi kielellistä, fyysistä, tiedonsaannin saavutettavuutta tai psyykkistä esteettömyyttä (ks. Luku 4.2).

6. In your opinion, was the training organised inclusively and accessible?

Lisätietoja

● Yes	5
● Somewhat yes	4
● Somewhat no, improvement ne...	1
● No, not at all	0

Kuvio 4. Osallisuuden ja saavutettavuuden toteutuminen

Viiden vastaajan mielestä saavutettavuus ja osallisuus toteutuivat täysin ja neljän vastanneen mielestä suurimmaksi osaksi. Yhden vastaajan mielestä saavutettavuuden toteutumiseen tarvittaisiin vielä parannuksia.

Turvallisemman tilan periaatteita käsiteltiin myös avoimissa vastauksissa. Osallisuuden periaatteiden ja turvallisuuden tunteen toteutuminen näkyi vastauksissa seuraavasti (kaikki vastaaviittaukset suomennettu alkuperäisistä englannin kielistä vastauksista):

”Mielestäni parasta oli alusta asti saamamme yhteys toisiimme. Minusta tuntui, että pystyin ilmaisemaan itseäni vapaasti ilman pelkoa siitä, että joku tuomitsisi. Tapasin hienoja ihmisiä erilaisista taustoista, mutta meillä kaikilla oli sama into oppia uutta. Se oli kokonaisuudessaan inspiroivaa ja opin paljon uutta.”

Turvallisemman tilan luomiseksi tarvitaan avoin ja inklusiivinen ilmapiiri, jossa jokainen osallistuja tuntee olonsa kuulluksi ja nähdyksi. Turvallisemman tilan periaatteiden toteutuessa osallistujat kokevat osallisuutta ryhmään, joka edesauttaa sosiaalisen ja psyykkisen esteettömyyden toteutumista. Kuten 4.2 luvussa mainittiin, sosiaalisella esteettömyydellä tarkoitetaan hyväksyvää ilmapiiriä, jossa voi ilmaista itsensä ilman pelkoa syrjinnästä. Psyykkinen esteettömyys näkyy siinä, miten käyttäydymme toisiamme kohtaan sanaton viestintämme mukaan lukien ja miten toistemme kanssa toimiessamme otamme eri asioita esiin. (Vates 2022.)

Kyselyn vastauksista sai myös kehittämissuhteita tulevien tapahtumien suunnittelua varten.

“Työpajat olivat joskus hieman uuvuttavia ja vaativia, koska niihin sisältyi uutta ja moniulotteista tietoa. “

Tärkeänä huomiona palautekyselyssä tuli myös osallistujien vaihteleva kielitaidon taso ja sen huomioiminen. Koulutuksen työpajoissa käytettiin ajoittain hyvin edistynyttä englannin kieltä, joka oli eräille osallistujille haastavaa. Näin tapahtui varsinkin silloin, jos ei ollut valmiiksi tutustunut teemasanaan. Tulokset kertovat osallistujien pääimmäiset ajatukset heti koulutuksen jälkeen, ja ne voivat sen vuoksi jättää vastaukset pinnalliseksi. Palautekysely toteutettiin viimeisen kouluvierailun jälkeen. Kyselyn täyttämishetki oli hiukan rauhaton, koska takana oli pitkä koulutuspäivä ja –viikko matkoineen.

Kokonaisuutena palautekyselyn tulokset kertovat, että yhdenvertaisen tapahtuman luomisessa onnistuttiin, mikä ilmenee vastauksista. Osallisuus ja saavutettavuus toimivat lähtökohtana turvallisemman tilan periaatteiden rakentumiselle. Sen sijaan saavutettavuuden suhteen mielipiteet jakaantuivat hieman. Koulutuksessa kukaan osallistuja ei päässyt käyttämään omaa äidinkieltään ja ajoittain kieli oli osalle osallistujista liian haastavaa. Kuten 4.2 luvussa mainittiin, tiedon saavutettavuus vaatii siis kielellistä tasa-arvoa, sitä, että kaikki osallistujat voivat olla mahdollisimman täysipainoisesti mukana viestintätilanteessa. Myös Määttä (2020) on todennut, että tieto jää saamatta silloin, kun viestintätilanteen osallistujat eivät puhu samaa kieltä tai jos joku osanottaja ei lainkaan ymmärrä toisen tai toisten kieltä (Määttä 2020, 364).

Myös fyysistä saavutettavuutta, eli esteettömyyttä ei täysin saavutettu koulutustapahtuman aikana. Tämä johtuu siitä, että koulutusrakennus ei ollut esteetön. Vates-säätiö mukaan fyysisestä saavutettavuudesta puhutaan esteettömyytenä, jolloin tarkoitetaan muun muassa liikkumisen esteiden poistamista sekä aistivammat huomioivaa hyvää auditiiivista ja visuaalista työympäristöä. (Vates 2022.) Kyselyn perusteella ei voitu kuitenkaan arvioida tarkemmin sitä, mitä saavutettavuuden muotoa osallistujat tarkoittivat.

7.2 Haastattelujen tulokset

Toteutin laadullisen teemahaastattelun koulutuksen viimeisenä päivänä. Haastatteluun osallistuivat kolme henkilöä, jotka joko työskentelivät nuorisotyössä tai opiskelivat kasvatusalaa. Nauhoitetut haastattelut kestivät 20–30 minuuttia. Teemahaastattelussa keskityin siihen, miten yhdenvertaisuus toteutui järjestämässäni antirasistisessa nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutuksessa. Tavoitteenani oli myös selvittää, miten yhdenvertaista, osallistavaa ja antirasistista tapahtuman suunnittelua ja toteutusta voitaisiin vielä kehittää.

Kaikki haastateltavat kokivat yhdenvertaisuuden toteutuneen koulutuksen aikana, ja sen lisäksi he kokivat, että kouluttajien asiantuntemus vaikutti yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Haastatteluissa korostui jälleen turvallisemman tilan periaatteet ja niiden huomioiminen kommunikointi tilanteissa.

“Tämä koulutus oli hyvä esimerkki siitä, kuinka yhdenvertaisuus toteutuu minun mielestäni. Useat ihmiset kohtasivat toisensa ja esimerkiksi mursivat kielimuurin. Joskus huomaat ja opit asioita vasta matkan varrella. On mahdotonta tietää kaikki esteet ja haasteet, jotka tulevat eteesi ennen tapahtumaa.”

“Yksilötasolla jokaisen on oltava tietoinen omista etuoikeuksistaan ja valta-asetelmista. Ryhmässä jokaisen olisi hyvä kommunikoida, osallistua ja oltava osa ryhmää omalla tavallaan. Ryhmän periaatteena on paeta hierarkioita ja mahdollistaa kaikkien äänten kuulluksi tuleminen.”

Vastausten perusteella onnistuttiin luomaan ilmapiiri, jossa uskallettiin olla aidosti osa ryhmää ja ilmaista omat mielipiteensä. Tämä havainto tukee myös palautekyselyssä esiin tullutta turvallisemman tilan periaatteiden toteutumista. Rauhankasvatusinstituutti (2022) määrittelee turvallisemman tilan transformatiivisena, eli muutosta rakentavana toimintamallina, joka voi estää vihapuheen ja vihamielisen käyttäytymisen esiintymistä (ks. 4.1 Turvallisemman tilan periaatteet). Tältä osin vastaukset tarkentavat tutkimustuloksia.

Vastauksissa käsiteltiin myös käsitteiden ja termien määrittelyn tärkeyttä. Yhdenvertaisuutta parantaessa olisi hyvä avata termejä ja puhua asioista niiden oikeilla nimillä. Osallisuutta lisäisi myös se, että osallistujia esimerkiksi nuoria tai nuorisotyöntekijöitä ei erotettaisi toisistaan

heistä riippumattomista asioista kuten esim. liikuntavamman takia. Tässä korostui myös yhteisön ja yhteisöllisyyden vaikutus ja sen vahvistaminen. Kuten luvussa 3.2 on mainittu, osallisuus on yhteensopivuutta, mukaan ottamista ja osallistamista. Osallisuuden mahdollistaminen on otettava huomioon suunnitteluvaiheessa.

“Olisi parempi, jos tiedostaisimme ja tunnistaissimme toistemme erot, kunnioittaisimme niitä ja yrittäisimme edesauttaa sitä, että kaikki kuuluvat osaksi ryhmää.”

“Meidän tulisi ottaa nuoret ja vammaiset mukaan järjestöihin sen sijaan, että jättäisimme heidät ulkopuolelle ja järjestäisimme heille vain vaihtoehtoista toimintaa.”

“Nuorisotyössä ja rauhankasvatuksessa yhdenvertaisuuden edistämiseksi olisi hyvä saada rakentavaa palautetta kaikilta työntekijöiltä. Joskus organisaatioissa on "ylhäältä alas" - hierarkia, jolloin teet aina vaan sen mitä muut sinulle sanovat. Tällä tavalla on todella vaikea kehittyä.”

Vastaukset kertovat, miten tärkeä on tiedostaa ja tunnistaa ryhmän moninaisuus ja saada kaikki kuulumaan osaksi ryhmään riippumatta siitä, millaisia he ovat. 3.2 luvussa käsitteeseen osallisuuden liitetään representaatio, jonka FEM-R (2022) määrittelee ihmisryhmien mahdollisuuden tulla nähdyksi tai kuulluksi.

Haastateltavien kanssa keskustelimme myös esimerkkitapahtumista, jotka he ovat kokeneet inklusiivisiksi ja saavutettaviksi. Usein tapahtumat, konferenssit ja seminaarit, jotka liittyvät yhdenvertaisuus- tai tasa-arvokysymyksiin on koettu kaikista parhaiksi tapahtumiksi. Monissa tapahtumissa on silti edelleen haasteita. Tämä kuvastuu seuraavassa vastauksessa.

“Ryhmän moninaisuus on tärkeää. Kun olet järjestämässä toimintaa tai koulutusta, yritä tehdä parhaasi yhteistyössä erilaisista taustoista tulevien ihmisten kanssa.”

Erilaisten ja moninaisten ryhmien kanssa päästään lähemmäksi osallistavaa tavoitetta, koska osallistajat tuovat tilanteeseen jo lähtökohtaisesti moninaisuuden kohtaamista. Moninaisuuden kohtaamisessa voimme havaita antirasistisen työtteen sekä globaalikasvatuksen tärkeyden (ks. Luvut 3.3 ja 3.4). Globaalikasvatuksen merkitys on nykyisin korostunut, koska kulttuurien ja kansalaisuuksien kohtaamisia on tapahtunut entistä enemmän. Pohjimmiltaan globaalikasvatuksella on tarkoitus turvata kaikille ihmisoikeuksien toteutuminen sekä oikeudenmukainen ja yhdenvertainen maailma.

Gloaalikasvatus ja antirasismi ei myöskään tarkoita pelkästään erilaisten ihmisten fyysistä kohtaamista vaan myös rakenteellista eriarvoisuuden ymmärtämistä. Koulutuksen järjestäjän, kasvattajan ja nuorisotyöntekijän on siis tärkeä huomioida antirasistinen lähestymistapa. Representaation ja oman tietoisuuden lisäämisellä on merkittävä rooli. Antirasistinen työ on rasismin tunnistamista, tiedostamista ja asioiden muuttamista. (ks. Luku 3.3.)

Kokonaisuutena haastattelut syvensivät kyselyn tuloksia. Niissä tuli ilmi uusia näkökohtia, jotka ovat tärkeitä yhdenvertaisen tapahtuman toteuttamisessa. Näitä olivat muun muassa tietoisuus erilaisista stereotyyppioista ja valtarakenteista, ryhmän moninaisuuden huomioiminen sekä termien ja käsitteiden merkitys.

7.3 Osallistuvan havainnoinnin tulokset

Edellisten menetelmien tuottamia tuloksia täydennettiin osallistuvalla havainnoinnilla. Osallistuvassa havainnoinnissa olin itse aktiivisena osallistujana (ks. Anttila 1998). Tein havaintoja yhdenvertaisuuden, osallisuuden, saavutettavuuden ja antirasistisen työtteen toteutumisesta. Samalla havainnoin turvallisemman tilan periaatteiden toteutumista. Osallistuvaa havainnointia tein koko koulutustapahtuman ajan.

Minun roolini koulutuksessa oli fasilitaattorina toimiminen, joten sekä mahdollistin että osallistuin koulutuksen toimintaan, työpajoihin ja vierailuihin. Fasilitaattorina toimiminen tuki täten osallistuvaa havainnointia. Ryhmälähtöisessä ajattelussa ryhmä itse on paras asiantuntija. Fasilitaattori on ryhmätyöskentelyssä puolueeton osapuoli, joka keskittyy ryhmäprosessiin ja auttaa ryhmiä ideoimaan vaihtoehtoja, tekemään päätöksiä ja ratkaisemaan ongelmia. (Summa & Tuominen 2009, 9.)

Fasilitaattorina pidin sekä huolen ryhmän toimivuudesta, että aikataulun seuraamisesta. Osallistuin ryhmätyötehtäviin ja keskusteluihin ja samalla havainnoin oman osallistumiseni kautta ryhmän toimintaa. Olin mukana aktiivisena osallistujana, tein muistiinpanoja ja seurasin ryhmän keskinäistä kommunikaatiota. Minulla oli suuri rooli myös ryhmän kannustamisessa ja rohkaisemisessa, sekä sen varmistamisessa että asiat sujuvat ja työpajojen päämäärät saavutetaan. Kuten Summa ja Tuominen toteavat (2009, 10), on fasilitaattorin tärkein työkalu hänen oma asenteensa. (Summa & Tuominen 2009, 10.)

Fasilitaattorin tehtävä on pitää kiinni sovituista aikatauluista, sekä varmistaa, että kaikki tietävät sen mitä tehdään ja mitä on sovittu. (Summa & Tuominen 2009, 10.) Aikataulun seuraamisen kautta havaitsin, kuinka koulutuksen tasapainoisella ohjelmalla on suuri merkitys ryhmän toimijuuteen. Tasapainoisella ohjelmalla on vaikutus osallistujien jaksamiseen ja sen myötä osallistumiseen ja hyvinvointiin. Alustavan aikataulun mukainen aamuohjelma siirtyi tuntia myöhemmäksi. Tämä johtui siitä, että oivalsin osallistujien tarvitsevan enemmän aikaa aamuisin ajatustensa käynnistämiseen ja yleiseen kommunikointiin. Aamut olivat osalle osallistujista kriittisiä, joten oli tärkeää pitää ne rauhallisina ja stressittöminä.

Havaitsin koulutuspäivien aikana osallistujien energiatasojen vaihtelun, ja sen mihin aikaan päivästä ryhmä toimii parhaiten. Osallistujat olivat aktiivisimpia aamupäivällä, kun taas ilta-päivisin keskittyminen herpaantui. Koulutuspäivien tauottaminen lisäsi aktiivista osallistumista ja oli tärkeää pitää sovituista tauoista kiinni. Ilta-päivän osallistavat aktiviteetit ja vierailut osoittautuivat hyviksi vaihtoehtotoimiksi, jolloin osallistujat pääsivät tapaamaan muita alan toimijoita sekä näkemään eri ympäristöjä. Tämä myös lisäsi osallistujien osallisuutta ja kokemusta yhteenkuuluvuudesta.

Osallistujat ottivat osaa tapahtumiin erilaisista taustoistaan, iästään tai kansallisuuksistaan riippumatta. Kuten jo kyselyssä ja haastatteluissa tuli ilmi, osallistujat kokivat tapahtuman yhdenvertaisena. Havainnoin, että osallistujat tulivat hyvin toimeen keskenään, keskustelivat avoimesti ja olivat innostuneita koulutustapahtuman teemoista. Kaikki osallistuivat aktiivisesti koulutuksen työpajoihin ja paikallisvierailuihin koko koulutustapahtuman ajan. Näin tapahtui myös niiden osallistujien kohdalla, joilla oli kielellisiä rajoitteita. Havainnoin, että erityisesti he olivat hyvin innoissaan tapahtumasta yhdenvertaisuuden toteutumisen vuoksi, mikä oli heille harvinaista.

Osallistuvan havainnoinnin tulokset tukivat palautekyselystä ja haastattelusta esiin noussutta turvallisemman tilan merkitystä. Havainnoin, että onnistuimme turvallisemman tilan periaatteiden luomisessa alusta alkaen. Koulutuksessa varmistettiin turvallisemman tilan toteutuminen käymällä läpi sen periaatteet ennen jokaista työpajakokonaisuutta. Turvallisemman tilan periaatteet tulivat osallistujille tutuksi ensimmäisestä päivästä lähtien, jolloin ryhmä sai itse määrittellä turvallisemman tilan. Myös etukäteen lähetetyssä infopaketissa esiteltiin turvallisemman tilan periaatteet. Se näkyi ryhmän keskinäisessä ilmapiirissä ja keskusteluissa, joita kävimme koulutuksen aikana. Havaitsin, kuinka turvallisemman tilan periaatteet mahdollistivat myös haastavista teemoista puhumisen. Samanaikaisesti turvallisempi tila tuki antirasistista työtettä ja keskustelukulttuuria, jossa rasismi ja syrjintä tunnustetaan.

Antirasistisen työtteen toteutuminen oli lähtökohtaisesti suunniteltu siten, että koulutuksen kouluttajat tulivat moninaisista vähemmistötaustoista, jolloin tilaa ei annettu ainoastaan yhteiskunnallisessa valta-asemassa oleville. Keskisen, Mkweshan ja Seikkulan (2021) toimittamassa kirjassa “Rasismi, valta ja vastarinta” mainitaan, on valta-asemien ilmenemismuodoista puhuttaessa tärkeää, että asiaa tarkastellaan antirasistisen analyysin kautta ja analyysiin liitetään selkeä rasisminvastaisen toiminnan näkökulma. (ks. Luku 3.3). On siis yhdenvertaisuuden toteuttamisen avain asemassa, että tila annetaan niille, jotka yhteiskunta ja sen valtarakenteet ovat halunneet hiljentää.

Koulutustapahtumassa antirasistinen työ näkyi myös käytännössä tasavertaisena kohtaamisena. Kaikki olivat paikalla tasavertaisessa oppimistilanteessa. Koska koulutuksen teema oli antirasistinen työ, asioiden rehellinen esiin nostaminen oli merkityksellistä. Luvussa 3.3 mainittu Kendin (2020) toteamus siitä, että “jotta voimme ymmärtää, mitä antirasistinen työ tarkoittaa, on ymmärrettävä, mitä rasismi on ja miten rasismi ilmenee yhteiskunnan eri osa-alueilla”. (Kendi 2020.) Silloin on tärkeä puhua asioista niiden oikeilla nimillä sekä tunnistaa haitalliset valta-asemat ja toimintamallit. Osallistuvan havainnoinnin kautta tunnistin antirasistisen työn toteutumista, rehellistä keskustelua, mutta myös kritiikkiä aihetta kohtaan.

Havaitsin koulutustapahtuman aikana myös sen, kuinka tärkeä rooli yhdenvertaisuuden toteutumisessa on tapahtuman fasilitaattorilla. Omalla käytöksellään voi vaikuttaa paljon ryhmän yleiseen tunnelmaan ja energiatasoihin. Kun fasilitaattori on itse mahdollisimman kiinnostunut

ja avoin käsiteltäville aiheille, niin myös ryhmän jäsenet lähtevät paremmin mukaan keskusteluun ja aktivoituvat. Tämä oli oma toimintaperiaatteeni tapahtuman aikana. Kuten Summa ja Tuominen (2009) toteavat, on fasilitaattorin hyvä tuntea ryhmänsä tausta ja toiminnan raamit (Summa & Tuominen 2009). Tämä ei ollut täysin mahdollista uuden ryhmän kanssa, mutta koulutuksen aiheisiin tutustuminen ja niistä aito kiinnostuminen auttoivat yhteyden luomista myös koulutukseen hakeneille ja valituille osallistujille. Mitä enemmän kuitenkin ottaa selvää ja ennakoii, sitä parempi. Koin olevani fasilitaattorin roolissa omimmillani. Minulle oli helppoa olla ryhmän edessä, rohkaista, osallistua keskusteluun puolueettomasti sekä työskennellä englannin kielellä. Osallistujat antoivat myös myönteistä palautetta fasilitoinnista koulutuksen aikana.

7.4 Ohjelistasta yhdenvertaisen tapahtuman järjestämiseksi rauhankasvatuksessa

Opinnäytteeni liitteenä (ks. liite 6) on ohjelista, jonka olen laatinut järjestämäni antirasistisen nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutuksen tulosten perusteella. Ohjelistan tarkoituksena on auttaa yhdenvertaisen tapahtuman toteuttamisessa järjestö- ja nuorisotyössä ja rauhankasvatuksessa. Yhdenvertaisen tapahtuman onnistumiseen kuuluu monia asioita. Tässä keskitytään erityisesti tapahtuman käytännön toteuttamiseen.

Ohjelistan laatimisessa olen huomioinut koulutuksen arvioinnin tulokset ja projektin kokemukset sekä aikaisemmat tutkimustulokset vastaavista tapahtumista. Vastaavia kehitysehdotuksia on aiemmin listattu Järvisen (2021) ”Ovet auki kaikille! Yhdenvertaisuus ja moninaisuus osaksi Suomen nuorisoseurat ry:n tapahtumatuotantoa” opinnäytetyössä. Myös Hakasen (2018) opinnäytetyössä ”Identiteettien risteyksessä: Intersektionaalisuus on välttämätön väline yhdenvertaisuustyössä” on käsitelty aihetta. Näin on myös Seppäsen (2020) opinnäytetyössä ”Sen pitäisi olla osa kaikkien työtä: Yhdenvertaisuuden toteutumisen arviointi nuorisotyössä”. Myös jo aiemmin mainitussa teoksessa ”Kop kop -pääseekö sisään?: Yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas urheilu- ja nuorisjärjestöille” aihe on esillä (Etnisten suhteiden neuvottelukunta ym. 2012).

Rauhankasvatusinstituutti on julkaissut materiaaleja opettajille ja nuorisotyöntekijöille. Yhdenvertaista toiminnan suunnittelua tukevat oppaat Kaikki mukana! Yhdenvertaisuussuunnittelun

opas nuorisotyöhön (Jalonen & Heinonen 2019) sekä Nuorten Akatemian ja Rauhankasvatusinstituutin yhteistyössä tuottava Saavutettavamman vapaa-ajantoiminnan askeleet –opas (Nuorten Akatemia 2020). Tämän lisäksi Yhdenvertaisuusavain, joka kehitettiin Oulussa osana Pohjois-Suomen aluehallintoviraston rahoittamaa Nuorisotyön yhdenvertaisuus –hanketta (ks. Yhdenvertaisuusavain 2021).

8 POHDINTA

8.1 Johtopäätökset ja tulosten merkitys rauhankasvatukselle

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli selvittää sitä, kuinka yhdenvertaisuus toteutui antirasistisen nuorisotyön ja rauhankasvatuksen koulutustapahtumassa. Samalla tuotettiin rauhankasvatusinstituutille ohjeistus samantyyppisten tapahtumien toteuttamista varten.

Yhdenvertaisuuden toteuttaminen kansainvälisessä tapahtumassa, jossa osallistujat tulevat eri maista ja eri lähtökohdista, voi olla vaikeaa. Tässä koulutustapahtumassa erityisesti osallisuuden ja saavutettavuuden toteuttaminen projektissa oli ajoittain haastavaa. Osallisuuden mahdollistamiseksi tarvitaan intersektionaalisuuden näkemystä ja ymmärrystä siitä, että osallistujilla on usein erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet osallistua koulutukseen. Osallisuus ei toteutunut osallistujien valinnassa täysin, koska emme voineet mahdollistaa kaikkien valittujen matkaa Ouluun. Ne osallistujat, joilla oli varaa maksaa matkansa etukäteen, pääsivät mukaan koulutukseen. Koulutus oli osallistujille maksuton, mutta matkakulut korvattiin vasta jälkikäteen.

Yhdenvertaisuuden edistämisessä on tärkeää moninainen representaatio. Opinnäytetyön koulutustapahtumassa representaatio huomioitiin valitsemalla osallistujia laajasti ympäri Eurooppaa tarkoituksellisesti moninaisista lähtökohdista. Osallistujien representaatio vaikutti siihen, että ryhmä oli moninainen ja sen vuoksi avoin ja vastaanottava osallistujille. Myös kouluttajien valinnassa huomioitiin moninainen representaatio, jolloin tila annettiin asiantuntijoille, joista emme näe representaatiota mediassa tai koulujen opintomateriaaleissa. Moninaisen representaation huomioimalla mahdollistimme myös antirasistisen toimintamallin, jossa tila ja asiantuntijuus mahdollistettiin muille kuin jo valmiiksi valta-asemassa oleville.

Antirasistista toimintamallia tukevat myös turvallisemman tilan periaatteet. Halusimme luoda sellaisen ilmapiirin, jossa kaikilla on turvallinen olo. Ennen jokaista työpajakokonaisuutta kävimme läpi turvallisemman tilan periaatteet. Osallistujien kokemusten perusteella turvallisemman tilan periaatteiden toteutuminen oli keskeinen osa koulutustapahtuman onnistumista. Keskeinen osa turvallisemman tilan rakentamisesta on ryhmän fasilitaattorilla.

Saavutettavan tapahtumapaikan valinnassa tulee ottaa huomioon tapahtumapaikan fyysinen, kielellinen ja sosiaalinen esteettömyys, selkeä viestintä ja värimaailma. Koulutuksen tapahtumapaikkana kulttuurikeskus Valve ei ollut täysin saavutettava tai esteetön. Koulutuksen alkuperäiseksi tapahtumapaikaksi varattu tila vaihtui lyhyellä varoitusajalla fyysisesti esteelliseksi. Tämä ei kuitenkaan vaikeuttanut kenenkään osallistumista koulutukseen, koska siinä vaiheessa oli tiedossa, että kukaan osallistujista ei ollut liikuntarajoitteinen.

Kielellinen saavutettavuus mahdollistaa jokaisen osallistujan osallisuuden koulutustapahtumaan. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että huomioimme vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa selkeän kielellisen ilmaisun lisäksi myös muut kommunikointia tukevat menetelmät. Kun huomioimme ja hyödynnämme kehoa, ilmeitä, viittomia, kuvia, kirjoitusta, puhetta ja piirtämistä, edistämme kielellisen saavutettavuuden toteutumista. (Tapio 2019.) Kielellinen saavutettavuus ei toteutunut täysin koulutuksessa, koska emme voineet mahdollistaa kansainvälistä viittomakielen tulkkia kahdelle viittomakieliselle osallistujalle. Kansainvälisen viittomakielen tulkin palkkio meni yli budjetin. Jouduimme tämän vuoksi valitsemaan kielellisesti esteellisen vaihtoehdon. Mahdollistimme viittomakielisten osallistujien osallistumisen käyttämällä muita vaihtoehtoisia menetelmiä. Muita menetelmiä olivat muun muassa perusviittomien opettelu yhdessä kansainvälisen viittomakielen työpajassa, puhetta tekstittävä -sovellus, etukäteen tulostetut materiaalit, osallistavat visualisoidut aktiviteetit, fasilitoitunut keskustelut ja yhteinen WhatsApp-ryhmä.

Nuorisotyön on tärkeää pysyä ajan hermolla ja kehittyä jatkuvasti ammattialana, jossa keskiössä ovat nuoret ihmiset. Nuorten kautta muovaamme tulevaa yhteiskuntaa ja sen arvomaailmaa. Tuloksista huomaa, kuinka yhdenvertaisuutta luodaan ryhmänä ja huomioimalla jokainen osallistuja. Rauhankasvatus ja turvallisemman tilan periaatteet voisivat hyvien metodien sijasta olla toiminnan lähtökohta ja ohjata nuorisotyötä.

Tämän opinnäytteen tulokset edistävät ja mahdollistavat yhdenvertaisen tapahtuman suunnittelun myös uusille tekijöille. Tulevaisuudessa voin hyödyntää tämän opinnäytetyön ja kehittämistyön kautta saamiani tuloksia sekä oppeja tulevassa työssäni järjestö- ja nuorisotyössä. Voin myös arvioida yhdenvertaisuutta ja rauhankasvatusta ja sen toteutumista erilaisissa tapahtumissa. Uskon, että voin hyödyntää oppimaani laajasti.

8.2 Tulosten merkitys Rauhankasvatusinstituutille

Rauhankasvatusinstituutin toiminnanjohtaja Riikka Jalosen (29.11.2022) mukaan tekemäni opinnäytetyö on hyödyllinen tilaajalle. Jalosen mukaan yhdenvertaisuutta edistävien käytäntöjen ja toimintamallien kirjaaminen ja niiden taustalla olevien arvolähtökohtien sanoittaminen edistää työntekijöillä olevan osaamisen ja institutionaalisen tiedon säilymistä, jakamista ja kehittymistä Rauhankasvatusinstituutissa. Työ toimii tukena tulevien tapahtumien järjestelyissä ja oman toiminnan kriittisessä tarkastelussa ja kehittämisessä. (Jalonen, R. 2022.)

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusasiantuntija Anna Litewka-Anttolaisen (29.11.2022) mielestä on Rauhankasvatusinstituutin näkökulmasta erittäin merkityksellistä, että koulutuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa tuotiin vahvasti esille turvallisempien tilojen luomisen ja ylläpitämisen välttämättömyyden. Opinnäytetyössäni kuvataan hänen mielestään erityisen hyvin turvallisempien tilojen moninaisia ulottuvuuksia ja niiden myönteisiä vaikutuksia osallistujien osallistumiseen ja hyvinvointiin koulutuksen toteuttamisessa. Turvallisempien tilojen luomisen dynamiikka sekä fasilitaattorin, kouluttajien ja osallistujien erilaiset roolit siinä prosessissa tukivat yhdenvertaisuuden mahdollistamista ja edistämistä Rauhankasvatusinstituutin koulutuksessa, vaikka kaikkia esimerkiksi esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä edellytyksiä ei ollut mahdollista toteuttaa. Tässä tapauksessa kaikkien osallistujille jatkuva huolehtiminen siitä, että turvallisempien tilojen periaatteet toteutuisivat koulutuksessa mahdollisilla monilla eri tasoilla, loivat aidot turvallisen, välittävän sekä samalla rohkaisevan tilan ja ilma-
piirin, joka edesauttoi yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia kaikista esteistä huolimatta. (Litewka-Anttolainen 2022.)

Turvallisempien tilojen luominen on rauhankasvatuksen ja Rauhankasvatusinstituutin strategisen työn yksi keskeisimmistä kriteereistä, joka onnistui Oulun koulutuksessa erityisen hyvin ja on tuotu opinnäytetyössä vahvasti esiin arvioinnissa sekä kehittämisen osa-alueissa. (Litewka-Anttolainen 2022.)

8.3 Menetelmän arviointi ja eettiset kysymykset

Tässä työssä koulutustapahtuman toteutumista arvioitiin kolmella tavalla: palautekyselyllä, haastatteluilla sekä itsearvioinnilla. Tällaisen toimintatutkimuksellisen otteen soveltaminen sopii hyvin käytännönläheisen projektin arviointiin.

Kyselylomake toimi menetelmällisesti hyvin, koska sen avulla sain kokonaisvaltaisesti selville, miten osallistujien mielestä yhdenvertaisuus toteutui koulutuksen aikana. Kyselylomakkeella sain läpileikkauksen yleisestä mielipiteestä, joka jäi lomakkeen perusteella positiiviseksi. Laajemmat sekä yksityiskohtaisemmat kysymykset olisivat voineet antaa vielä tarkemman ymmärryksen yhdenvertaisuuden teemojen toteutumisesta. Kyselylomakkeen avointen vastausten avulla sain selville kehittämissideoita tapahtuman toteuttamisesta, jotka täydensivät kyselylomakkeen kokonaiskuvaa. Muun muassa toive englanninkielisen teemasanan toimittamisesta etukäteen osallistujille tuli esille avoimissa vastauksissa.

Haastattelu toimi kyselylomaketta henkilökohtaisempana ja yksityiskohtaisempana menetelmänä. Haastattelun kautta oli mahdollista ymmärtää yksilön kokemusta yhdenvertaisuudesta, saavutettavuudesta ja osallisuudesta sekä rauhankasvatuksen teemoista. Haastattelu on hyvä tapa yksilöidä ja ymmärtää moninaista ryhmää ja sen yksilöitä paremmin. Haastattelun kautta oli mahdollista syventyä teemaan ja henkilökohtaisiin kokemuksiin. Tältä osin haastattelu täydensi kyselylomakkeen avulla saatua kokonaiskuvaa.

Osallistuvaa havainnointia tein koko koulutustapahtuman ajan. Havainnointi tarkensi kyselylomakkeen ja haastattelun antamia tuloksia. Havainnoinnin avulla pääsin tarkastelemaan ryhmän sisäistä dynamiikkaa, reagoitua ja aktiivisuutta. Osallisuus on ennen kaikkea tunne yhteenkuuluvuudesta ja sitä ei pysty aina havaitsemaan ulkopuolelta tai edes osana ryhmää. Tältä osin menetelmä-triangulaatio toimi hyvin ja kaikki menetelmät täydensivät toisiaan lisäten tutkimuksen luotettavuutta (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 141–142).

On oletettavaa myös, että käyttämällä koulutuksessa, kuin myös tutkimuskysymyksissä, englannin kieltä, joka ei ollut kenenkään osallistujan äidinkieli, on ollut vaikutuksensa vastaajien ilmaisuun. Tämä ilmeni myös palautteissa.

Eettiset kysymykset

Tapahtuman arvioinnissa noudatettiin hyvän tieteellisen käytännön mukaisia eettisiä ohjeita, kuten rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tämän työn keskeisimmät eettiset kysymykset liittyivät tapahtuman aihepiireihin. Nämä aihepiirit ovat meidän arkielämässämme läsnä, mutta samalla niitä on vaikea käsitellä muun muassa niiden piilorakenteellisuuden vuoksi.

Koulutukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, ja kaikille osallistujille kerrottiin koulutuksen alussa, että heidän toimintaansa arvioidaan osana opinnäytetyötä. Samalla kerrottiin opinnäytteen tarkoitus. Haastatteluun osallistuminen ja palautekyselyyn osallistuminen olivat vapaaehtoisia. Kaikki osallistujat olivat täysi-ikäisiä, ja tutkittavilta ei kerätty arkaluonteisia tietoja, ainoastaan nimi ja yhteystiedot.

Koulutuksen aiheet olivat sensitiivisiä, mikä huomioitiin työpajojen suunnittelussa. Esimerkiksi antirasistisen työpajan alussa osallistujat valmisteltiin siten, että jokainen sai osallistua oman kykynsä mukaan tai olla osallistumatta. Lisäksi osallistujille oli etukäteen lähetetty info-paketti asiasta, johon perehtymällä he olivat voineet valmistautua aihepiireihin. Jo ensimmäisestä työpajasta lähtien kerroin fasilitaattorina kaikille osallistujille koulutuksen aiheiden henkilökohtaisuuden, jotka voivat herättää voimakkaita tunteita tai vastareaktioita. Osallistujilla oli mahdollisuus poistua paikalta halutessaan.

Tutkimustuloksia käsitteli vain tutkija itse, ja tutkimuksen teon jälkeen tiedot hävitettiin. Palautelomakkeeseen vastattiin anonyymisti. Haastateltavien vähäisen määrän vuoksi heidän henkilökohtaiset tietonsa häivytettiin jo analyysivaiheessa ja lopuksi hävitettiin kokonaan. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen toimijoita informoidaan tutkimuksen päätuloksista.

8.3 Jatkokehittämiskohteet

Tämä opinnäytetyöni antoi yleiskuvan yhdenvertaisen ja antirasistisen rauhankasvatustapahtuman toteuttamisesta. Tuloksena syntyi yhdenvertaisen tapahtuman ohjelista, jota voidaan hyödyntää rauhankasvatuksen tapahtumien tuottamisessa ja toteuttamisessa. Kaikki asiat eivät toteutuneet tavoitellulla tavalla. Näin kävi muun muassa tilojen ja osallistujien saavutettavuudessa. Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä selvittää tarkemmin erityisesti turvallisemman tilan luomiseen liittyviä asioita, koska niillä on keskeinen merkitys ilmapiirille ja sitä kautta yhdenvertaisen tapahtuman onnistumiselle. On tarpeellista selvittää tarkemmin, mitkä tekijät vaikuttavat tai vaikeuttavat turvallisemman tilan toteutumista käytännössä. Turvallisemman tilan periaatteiden vieminen laajemmin järjestö – ja nuorisotyön kentälle voivat toimia yhtenä rauhankasvatuksen metodina ja välineenä toteuttaa yhdenvertaisuutta.

Kielellinen saavutettavuus on haaste kielellisesti moninaisissa tapahtumissa. Tässä tapahtumassa osallistujat tulivat yhdeksästä eri maasta. Jokainen kommunikoi parhaiten omalla äidinkiellään, ja sen vuoksi olisi tärkeää pystyä tarjoamaan asianmukainen tulkkaus kielellisen saavutettavuuden turvaamiseksi. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää mahdollisuus tulkkiin tai muuhun avustajaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Representaatio ja sen merkityksen laajempi tutkiminen voisi edesauttaa osallisuuden kehittämistä. Representaatiolla on valtava merkitys nuorille. Tässäkin asiassa nuorisotyöntekijöiden sekä kasvattajien esimerkki on tärkeää. Nuorisotyöntekijöiden ja kasvattajien tulisi olla tämän vuoksi moninaisista taustoista.

LÄHTEET

- Aguilar Elena 2021. Coaching for Equity: Conversations That Change Practice. Äänikirja. Julkaisija: Tantor Audio.
- Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>
- Brown McNair T, Bensimon E, Malcom-Piqueux L, Pasquerella L, 2022. From Equity Talk to Equity Walk: Expanding Practitioner Knowledge for Racial Justice in Higher Education. Äänikirja. Julkaisija: Tantor Audio.
- Carr, W. & Kemmis, S. 1986. Becoming critical: Education, knowledge and action research. London: Falmer Press.
- DiAngelo, R. 2018. White fragility: Why it's so hard for white people to talk about racism. Boston: Beacon Press.
- Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Ihmisoikeusliitto ry, Liikkukaa ry, Seksuaalinen tasa-vertaisuus SETA ry, Sisäasiainministeriö, Suomen liikunta ja urheilu SLU ry, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry ja Vammaisfoorumi ry. 2011. Kop kop - Pääseekö sisään? Yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas urheilu- ja nuorisjärjestöille. Sisäasiainministeriön julkaisut 28/2012. Viitattu 8.10.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79718/sm_282012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Euroopan Union esteettömyysdirektiivi 2019/882. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Viitattu 9.10.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>
- Euroopan Union saavutettavuusdirektiivi 2016/2102. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Viitattu 9.10.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016L2102>
- FEM-R 2022. Sanasto. Viitattu 4.10.2022. <https://www.fem-r.fi/sanasto/>
- Globaalikasvatus 2022. Rauha. Viitattu 5.10.2022. <https://gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus/teemat/rauha/>
- Hakanen, V. 2018. Identiteettien risteyksessä: Intersektionaalisuus on välttämätön väline yhdenvertaisuustyössä. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viitattu 8.11.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155837/Hakanen_Vilja.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 10. p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirvonen, M., Kinnunen, T. & Tiittula, L. 2020, Luku 1. Viestinnän saavuttavuuden lähtökohtia. teoksessa Saavutettava viestintä: Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus, 11–41.
- Hirvonen, M. & Kinnunen, T. 2020. (toim.) Saavutettava viestintä: Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvonen, M. & Kinnunen, T. 2020. Johtopäätökset saavutettavuudesta osallisuuteen. teoksessa Saavutettava viestintä: Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus, 471–500.
- Isola, A. & Kaartinen, H. & Leemann, L. & Lääperi, R. & Scheider, T. & Valtari, S. & Keto-Tokoi, A 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Viitattu 2.10.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf
- Jalonen, R. & Heinonen, L. 2019. Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön. Viitattu 9.10.2022. https://rauhankasvatus.fi/wp-content/uploads/2021/05/kaikki-mukana_0.pdf
- Jalonen, R. 29.11.2022. Rauhankasvatusinstituutin toiminnanjohtajan mielipide Opinnäytetyön merkityksestä tilaajalle. Yksityinen Teams-keskustelu. Julkaisematon.
- Järvinen, R. 2021. Ovet auki kaikille! Yhdenvertaisuus ja moninaisuus osaksi Suomen nuorisoseurat ry:n tapahtumatuotantoa. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. YAMK. Viitattu 2.10.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/511393/Jarvinen_Riikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Jäske, A. 2020. “Saanko tuntea itseni suomalaiseksi?” Suomalaisen koulutusjärjestelmän valkonormatiivisuus mixed-race-identifioituvan näkökulmasta. Helsingin yliopisto. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 8.11.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/316474/Jaske_Alice_tukielma_2020.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Karkulehto, S., Saresma, T., Harjunen, H. & Kantola, J 2012. Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. Helsinki: Suomen naistutkimuksen seura. Viitattu 5.10.2022. https://www.researchgate.net/publication/315657801_Intersektionaalisuus_metodina_sukupuolentutkimuksessa
- Kendi, Ibram X. 2020. How to Be an Antiracist. New York: One World.
- Keskinen, S., Mkwesha, W. & Seikkula, M. 2021. (toim.) Rasismi, valta ja vastarinta. Rodullistaminen valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kenney, M. 2001. Mapping Gay L.A.: The Intersection of Place and Politics. Temple University Press.
- Kulttuuria kaikille 2022. Yhdenvertaisuussuunnittelu. Viitattu 3.10.2022. https://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_tietopaketit_ja_oppaat_yhdenvertaisuussuunnittelu
- Kulttuuria kaikille 2022. Turvallisemman tilan periaatteet. Viitattu 8.11.2022. <https://www.kulttuuriakaikille.fi/index.php?k=17915>

- Litewka-Anttolainen, A. 29.11. 2022. Rauhankasvatusinstituutin asiantuntijan mielipide opin-
näytetyön merkityksestä. Yksityinen Teams-keskustelu. Julkaisematon.
- Litewka-Anttolainen, A. & Mithiku, H. 2021. Yhdenvertaisuusavain. Rauhankasvatusinsti-
tuutti. Viitattu 20.10.2022. [https://rauhankasvatus.fi/wpcontent/uploads/2021/09/YHDEN-
VERTAISUUSAVAIN_2909_2021.pdf](https://rauhankasvatus.fi/wpcontent/uploads/2021/09/YHDEN-
VERTAISUUSAVAIN_2909_2021.pdf)
- Maastrichtin julistus 2002. The “Maastricht Global Education Declaration”. European Stra-
tegy Framework. Europe-wide Global Education Congress. Viitattu 2.11.2022.
<https://rm.coe.int/168070e540>
- Määttä, S. 2020. Kielinäkemys saavutettavuuden esteenä puhuttujen kielten oikeus- ja asi-
oimistulkkauksessa. Teoksessa Hirvonen, M. & Kinnunen, T.(toim.) Saavutettava viestintä
- Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Helsinki: Gaudeamus, 363–394.
- Niittymäki, H. 2022. Rauhankasvatusneuvola. Viitattu 30.11.2022. [http://rauhankasvatusneu-
vola.fi/rkn/](http://rauhankasvatusneu-
vola.fi/rkn/)
- Niittymäki, H. 2015. Rauhankasvatusneuvola 1: Mitä on rauhankasvatus? Viitattu
10.10.2022. [https://rauhanpuolustajat.org/rapu-artikkeli/rauhankasvatusneuvola
_1_mita_on_rauhankasvatus/](https://rauhanpuolustajat.org/rapu-artikkeli/rauhankasvatusneuvola
_1_mita_on_rauhankasvatus/)
- Niittymäki, H. 2014. Rauha palaa! - Ainakin peruskoulun opetussuunnitelmaan. Viitattu
2.11.2022. [https://rauhanpuolustajat.org/rapu-artikkeli/rauha_palaa__ainakin_peruskou-
lun_opetussuunnitelmaan](https://rauhanpuolustajat.org/rapu-artikkeli/rauha_palaa__ainakin_peruskou-
lun_opetussuunnitelmaan)
- Nousiainen, S. 2021. Intersektionaalisen feminismin ABC. Visio Ajatuspaja. Viitattu
2.10.2022. [https://ajatuspajavisio.fi/wp-content/uploads/2021/11/Intersektionaalisen_femi-
nismen_ABC.pdf](https://ajatuspajavisio.fi/wp-content/uploads/2021/11/Intersektionaalisen_femi-
nismen_ABC.pdf)
- Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 18.10.2022. [https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016
/20161285](https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016
/20161285)
- Nuorten akatemia 2020. Saavutettavamman vapaa-ajantoiminnan askeleet. Viitattu
10.11.2022. [https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2022/06/saavutettavan_va-
paaajantoiminnan_askeleet.pdf](https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2022/06/saavutettavan_va-
paaajantoiminnan_askeleet.pdf)
- Oikeusministeriö 2022. Yleisavustukset rauhantyön valtakunnallisten järjestöjen toimintaan
vuodelle 2022. Viitattu 10.10.2022. <https://oikeusministerio.fi/yleisavustukset-rauhantyo>
- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan
ohjelman 2020–2023. Viitattu 18.10.2022. [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream
/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream
/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 29.11.2022.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>
- Opetushallitus 2022. Erasmus+ ohjelma 2021–2027. Viitattu 28.10.2022.
<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/erasmus-ohjelma-2021-2027>

- Partio 2022. Rauhankasvatusohjelma. Viitattu 3.10.2022. <https://partio-ohjelma.fi/toiminta/rauhankasvatus>
- Pasquerella, L. 2022. Foreword. Teoksessa Brown McNair, T., Bensimon, E., Malcom-Piquex, L. & Pasquerella, L., 2022. From Equity Talk to Equity Walk: Expanding Practitioner Knowledge for Racial Justice in Higher Education. Äänikirja. Julkaisija: Tantor Audio.
- Positiivinen erityiskohtelu. Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022. Viitattu 20.11.2022. <https://syrjinta.fi/positiivinen-erityiskohtelu>
- Rauhankasvatusinstituutti 2019. Outside In - Vihapuhekulttuurin muuttaminen nuorisotiloissa. Käytännön työkaluja nuorten kanssa työskenteleville. Viitattu 5.10.2022. <https://rauhankasvatus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Outside-in-toolkit.pdf>
- Rauhankasvatusinstituutti 2022. Viitattu 5.10.2022. <https://rauhankasvatus.fi/>
- Rauhankasvatusinstituutti 2022. Oppimateriaalit. Viitattu 29.11.2022. <http://rauhankasvatus.fi/opetus>
- Rossi, L-M. 2015. Muuttuva Sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikka. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Ruokolainen, J. & Leppänen, J. Rauhankasvatusinstituutti 2022. Turvallisemman tilan ohjeistus. Viitattu 8.11.2022. <https://rauhankasvatus.fi/turvallisemman-tilan-ohjeistus/>
- SALTO-YOUTH 2022. About SALTO-YOUTH. Viitattu 10.10.2022. <https://www.salto-youth.net/about/>
- Seppänen, T. 2020. Sen pitäisi olla osa kaikkien työtä: Yhdenvertaisuuden toteutumisen arviointi nuorisotyössä. Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Viitattu 9.11.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/335714/Seppänen_Tanja.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Sundberg, J. 2009. Eurocentrism. International Encyclopedia of Human Geography. Viitattu 8.11.2022. <https://www.academia.edu/2967811/Eurocentrism>
- Suomen punainen risti. Mitä rasismi on? Viitattu 3.10.2022. <https://www.punainenristi.fi/tyomme/rasisminvastainen-toiminta/mita-rasismi-on/>
- Suomen Rauhanliitto 2022a. Mitä teemme. Viitattu 12.10.2022. <https://rauhanliitto.fi/jarjesto/toiminta/>
- Suomen Rauhanliitto 2022b. Rauhankoulu. Viitattu 3.10.2022. <https://rauhanliitto.fi/rauhankoulu>
- Suomen YK-liitto 2022. YK:n Rauhantyö. Viitattu 20.10.2022. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/rauha-ja-turvallisuus/ykn-rauhantyö>
- Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja - Menetelmiä sujuvaan ryhmätyökentelyyn. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry.

- Tapio, E. & E. 2019. Vuorovaikutuksen resurssit / Resources in interaction. Videon tuotanto: Elina ja Emilia Tapio. Käsikirjoitus: Elina Tapio. Viitattu 13.10.2022. <https://www.youtube.com/watch?v=HYuqZAI7d-s>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Vammaispalvelujen käsikirja. Esteettömyys ja saavutettavuus. Viitattu 12.10.2022. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/esteettomyys-ja-saavutettavuus>
- Thompson R. J 2021. Diversity and Inclusion Matters: Tactics and Tools to Inspire Equity and Game-Changing Performance. Julkaisija: Wiley.
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Unesco 2022. Revision of the 1974. Recommendation concerning education for international understanding, cooperation and peace and education relating to human rights and fundamental freedoms. Viitattu 7.11.2022. <https://www.unesco.org/en/education/1974recommendation>
- Yhdenvertaisuus 2022. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan? Viitattu 2.10.2022. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 5.10.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Valve 2022. Kulttuuritalo Valve. Viitattu 8.10.2022. <https://www.kulttuurivalve.fi/fi/>
- Vates 2022. Työelämän saavutettavuus. Viitattu 24.10.2022. <https://www.vates.fi/tietopakettit/tyoelaman-saavutettavuus.html>
- Williamson, T. 2022. Nuoren antirasistin käsikirja. Helsinki: Otava.

LIITTEET

- Liite 1. Hakemusohjan runko
- Liite 2. Teemahaastattelurunko
- Liite 3. Palautekyselylomake
- Liite 4. Koulutuksen ohjelma
- Liite 5. Turvallisemman tilan periaatteet. Rauhankasvatusinstituutti 2022.
- Liite 6. Ohjelista yhdenvertaisen tapahtuman suunnitteluun

Liite 1. Hakemusohjan runko

- Full Name:
- I confirm that I am 18-years of age or older.
- Email:
- Phone Number:
- Country of Residence
- I'm affiliated with an organization (work, volunteer etc.) that takes part of Erasmus+, and has an OID-code?
- If your organisation is not registeted to Erasmus + program yet and does not have an OID-code, would you like our support to get an OID-code for your organization?
- Tell us a little bit about yourself and what motivates you to apply for this event?
- Name and a short description of your organization and your role in it?
- What is your experience in youth work, non-formal education and/or peace education
- What is your knowledge of anti-racist/inclusive youth work?
- Are you already using any methods/tools of mentioned topics that you would like to share? If yes, what kind?
- We are committed to organize accessible event. What would you like for us to take into account? (e.g. relating to dietary, accommodation, language skills etc.)
- Is there something else that would support your application, you wish to tell us?
- I agree that Peace Education Institute (RKI) will treat the information I provide on this form as confidential in accordance with the manner described below:

Liite 2. Teemahaastattelurunko

1. In your opinion, was equity implemented in this training course? If it was, how? If not, why not?
2. How would you define equity and what do you need to feel that you are treated with equity?
3. What does inclusion mean to you? What things should be taken into account when promoting inclusion?
4. From your perspective, how accessibility was shown in this training? How do you take accessibility into account in your own work?
5. Were you already familiar with the themes of anti-racist work and the perspectives of peace education? Does your workplace use an anti-racist approach or peace education methods?
6. How often do you come across major gaps in equity at your workplace, university or free-time activities etc?
7. Do you have an example of an event where equity has been comprehensively taken into account?
8. Overall, in your opinion, how equity and inclusion can be improved in the implementation of training courses and events etc?
9. What is the most valuable thing you have learned about the themes of equity and anti-racist approach?
10. Are you going to implement your learning from this training into your work? If yes, how? If not, why not? (For example, are some methods or terms used in this training too challenging or advanced?)

Liite 3. Palautekyselypohja

1. Overall, how satisfied are you with the training? (monivalinta)
2. Were the expectations you had about the training / workshop met? (monivalinta)
3. What did you like most about the event? (avoin vastaus)
4. What did you like least about the event? (avoin vastaus)
5. What was the most useful workshop or study visit in this training and why? (avoin vastaus)
6. In your opinion, was the training organised inclusively and accessible? (monivalinta)
7. Were the principals of Safer Space implemented in the training? (monivalinta)
8. Was the schedule of the training suitable? (for example. enough breaks?) If not, what would you improve? (avoin vastaus)
9. How could the training/workshops be improved in general? (for example. Trainers, Training Location etc) (avoin vastaus)
10. Prior to the event, how much of the information that you needed did you get? (monivalinta)
11. How likely are you to attend another one of our training/workshops in the future? (monivalinta)
12. Is there anything else, you would like to share? (avoin vastaus)

Liite 4. Koulutuksen ohjelma

1. päivä. 20.9.2022 Teema: Turvallisemman tilan periaatteet ja yhdenvertaisuusavain.		
Aika	Teema	Tavoite
Aamu 9:00-11:30	International Sign Language Workshop Safer Space Principles	Ryhmäytyminen ja osallistujien osallistaminen. Käydä läpi turvallisemman tilan periaatteet, jotka ohjaavat RKI:n toimintaa.
Iltapäivä 12:30-14:00	Key to Equity	Tavoitteena tutustua RKI:n kehittämään yhdenvertaisuusavaimen, joka toimii arviointityökaluna yhdenvertaisuustyössä
Iltapäivä 14:15-16:00	Reflektio	Turvallisemman tilan periaatteiden ja yhdenvertaisuusavaimen läpikäynti
Ilta	Vapaa-aika ja päivällinen	Tutustuminen ja ryhmäytyminen

2. päivä. 21.9.2022 Teema: Antirasismi ja valtarakenteet.		
Aika	Aihe	Tavoite
Aamu	RACE-ISM	Rotu, rodullistaminen ja rasismi. Miksi ihmisrodusta puhutaan?
Aamupäivä	Whiteness and Privilege	Käydä läpi valkoisia valtarakenteita, valta-asemaa ja etuoikeuksia
Iltapäivä	Anti-racism and reconstructing structures	Kuinka toimia antirasistisesti ja suhtautua kriittisesti olemassa oleviin rakenteisiin
Ilta	Vapaa-aika ja päivällinen	Ryhmäytyminen

3. päivä. 22.9.2022 Teema: Saamelaisuus ja alkuperäiskansojen oikeudet.		
Aika	Teema	Tavoite
Aamu ja aamupäivä 9-11:30	Eatnameanet – Sami Workshop	Alustus saamelaisuudesta ja saamelaisista. Eatnameanet- dokumenttielokuvan katsominen.
Iltapäivä 12:30-14:00	Sami Workshop	Työpaja pohjautuen dokumenttielokuvaan. Mitä siitä jäi mieleen ja millaisia ajatuksia se herätti.
Iltapäivä 14-16:00	Youth Work in Municipalities visit	Vierailu Byströmin Ohjaamolla. Tutustuminen paikalliseen nuorisotyöhön.
Ilta	Vapaa-aika ja päivällinen	Ryhmäytyminen.

4. päivä. 22.9.2022. Teema: Eurooppalaiset solidaarisuushankkeet.		
Aika	Teema	Tavoite
Aamu ja aamupäivä	Morning visit at the Homework club	Vierailu ja tutustuminen "Läksykerho" solidaarisuusprojektiin
Iltapäivä	Wrap up, feedback and final discussion	Koulutukset lopetus, viimeiset sanat sekä palaute.
Ilta	Vapaa-aika ja päivällinen	Ryhmäytyminen.

Liite 5. Rauhankasvatusinstituutin turvallisemman tilan periaatteet

- Emme tee oletuksia toistemme sukupuolesta, iästä, vammaisuudesta, ammatista, kieli- taustasta, uskonnosta, seksuaalisuudesta, terveydestä, kansallisuudesta, emmekä tee oletuksia näiden perusteella. Emme myöskään tee oletuksia perustuen toistemme ulko- näköön, toimintaan tai käytökseen.
 - Kysymme toiminnan ja käytöksen syitä ennen kuin oletamme.
 - Emme häiriköi, hauku, häiritse, nolaa tai kiusaa toisiamme. Ehkäisemme tämän tapah- tumista ja puutumme, jos niin tapahtuu.
 - Emme kysy emmekä vaadi toisiamme jakamaan henkilökohtaisia asioita ja tietoja edellytyksenä tapahtumaan tai toimintaan osallistumiselle.
 - Kunnioitamme toistemme oikeutta fyysisiin ja emotionaalisiin rajoihin emmekä ylitä tai riko niitä rajoja. Puutumme ja toimimme, jos näin tapahtuu.
 - Emme käytä sukupuolitettuja puhuttelumuotoja tai sanastoa, kun puhumme toisil- lemme tai ryhmälle. Kunnioitamme toistemme sukupuoli-identiteettejä. Otamme avoi- mestisesti vastaan korjauksia, kun teemme virheen ja korjaamme sanojamme saman tien.
 - Emme paljasta toisistamme henkilökohtaisia asioita, eli emme esimerkiksi paljasta ke- nenkään identiteettiin liittyviä luottamuksellisia asioita, kuten seksuaalisuutta. Luo- tamme ja otamme vastaan meille kerrotut henkilökohtaisiin asioihin liittyvät tiedot ky- seenalaistamatta ja tekemättä jatko-oletuksia.
 - Kysymme toisiltamme kysymyksiä ja kuuntelemme vastaukset avoimesti jatko-oletuk- sia tekemättä. Varmistamme kysymällä, että kaikilla on kuunneltu, turvallinen ja huoi- mioitu olo.
 - Pyydämme anteeksi, kun teemme virheen tai rikomme jotakin ohjeista. Pyrimme ym- märtämään, mikä meni väärin ja oppimaan, miten se ei toistu jatkossa. Otamme huoi- mioon, että joskus asioiden käsittelyyn tarvitaan niille varattu hetki ja tila toiminnan tai tapahtuman jälkeen.
 - Sitoudumme rakentamaan ja ylläpitämään ja korjaamaan turvallista tilaa yhdessä. Si- toudumme oppimaan yhdessä, miten tämä käytännössä tehdään.
 - Jos todistamme häirintää, kiusaamista, ulossulkemista tai olemme tällaisten tekojen tai käytöksen kohteena, otamme sen esiin ja kerromme asiasta tapahtuman järjestäjälle, häirintäyhdyshenkilölle tai muulle turvalliseksi kokemallemme järjestäjätahon henki- lölle joko fyysisesti paikan päällä tai tapahtuman jälkeen sähköpostitse tapahtumassa annettuun sähköpostiin.
 - Tapahtuman järjestäjät sitoutuvat kunnioittamaan ja noudattamaan edellä mainittuja ohjeita tapahtumia järjestäessään.
- (Ruokolainen & Leppänen 2022.)

Liite 6. Ohjelista yhdenvertaisen tapahtuman suunnitteluun

Ohjelista yhdenvertaisen tapahtuman suunnitteluun

“Yhdenvertaisuus, osallisuus, globaali vastuu, antirasismi, saavutettavuus, esteettömyys ja turvallisemman tilan periaatteet ovat tapahtumamme arvoja. Ymmärrämme nämä käsitteet ja sitoudumme kehittämään ja tarvittaessa muuttamaan toimintatapojamme yhdenvertaisuuden tavoittelemiseksi.”

Ohjelistan kaikki osa-alueet tarkistetaan ja arvioidaan em. arvot huomioiden ennen tapahtuman toteuttamista:

Toteutuu hyvin.

Toteutuu kohtuullisesti.

Ei toteudu.

Korjattavaa: _____

Tavoitteena korjata _____mennessä

Yhdenvertaisen tapahtuman ohjelistan osa-alueet

1. Ideointi ja tapahtuman lähtökohdat

- a. Määrittele käsite yhdenvertaisuus itsellesi ja yhteisöllesi. Mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa sinulle, miten se näkyy työssäsi ja miten haluat sen näkyvän tapahtumassa?
- b. Aseta tavoitteet vastaamalla kysymyksiin mitä, miten, milloin, missä, miksi ja kenelle? Pääpaino kysymyksessä miksi?

2. Koulutus- tai tapahtumasuunnittelu

- a. Budjetin laatiminen
 - Rahoituslähteiden selvittäminen
 - Yhteistyökumppaneiden selvittäminen

b. Hakuilmoitus ja markkinointi

- Onko hakuilmoitus viestinnällisesti ja kielellisesti saavutettava? Onko hakuilmoitus kirjoitettu selkokielisesti saavutettavalla fontilla ja onko tapahtuman ohjelmasta ja tapahtumapaikasta tarvittavasti infoa?
- Missä hakuilmoitus julkaistaan ja kenet se saavuttaa?
- Houkuttelevuus (mitä, miksi, millä tavalla?)
- Osallistujien valintakriteerien ilmoittaminen
- Missä tapahtumaa markkinoidaan?

c. Osallistujien valinta

- Täsmälliset valintakriteerit
- Positiivinen erityiskohtelu ja erityistarpeiden huomioinen
- Moninaisen representaation huomioinen

d. Kouluttajien valinta

- Kuka puhuu ja kenestä? Moninaisuuden huomioinen ja tilan antaminen

e. Tapahtumapaikka ja sen valinta

- Tapahtumapaikan sijainti ja sinne saapuminen
- Tapahtumapaikan fyysinen ja psyykkinen esteettömyys
- Tapahtumapaikan unisex-vessat. Jos unisex-vessoja ei ole saatavilla, se on hyvä ilmoittaa etukäteen.

f. Saavutettava viestintä ja kommunikaatio

- Tarvitaanko tapahtumassa tulkkausta?
- Onko tapahtuma järjestetty myös selkokielisesti?
- Osaavatko fasilitaattorit tarvittavat tukiviittomat?
- Sukupuolineutraali kielenkäyttö ja itsemäärittelyoikeuden kunnioittaminen

g. Koulutusmateriaalit

- Koulutusmateriaalin sekä kattavan infopakettin lähettäminen ennen koulutusta
- Teemasanasto
- Lisäkoulutusmateriaalien lähettäminen tapahtuman jälkeen

3. Tapahtuman toteutus

a. Turvallisemman tilan periaatteet

- Käydään turvallisemman tilan periaatteet läpi tapahtuman alussa.
- Annetaan ryhmälle mahdollisuus itse määrittellä turvallisempi tila.
- Havainnoidaan ja huolehditaan periaatteiden toteutumisesta ja tarvittaessa kerrataan ne.

b. Aikataulu ja viestintä tapahtuman aikana

- Tasapainoinen ohjelma taukoineen ja lepoaikoineen
- Muutokset viestitään hyvissä ajoin
- Yhteisen viestintäkanavan ja välineiden valinta
- Fasilitaattorin toiminta
- Selkeä viestintä
- Kannustaminen ja rohkaiseminen
- Myönteisyys
- Puolueettomuus

4. Tapahtuman arviointivaihe ja jatkokehittäminen

a. Palautteen kerääminen

- Anonyymien palautteen kerääminen osallistujilta ja järjestäjiltä
- Palautteen läpikäyminen ja analysointi

b. Tapahtuman arviointi

- Arviointipalaveri työryhmän, yhteistyökumppaneiden ja järjestävän tahon kanssa. Arviointipalaverissa palautteen jakaminen
- Arvioinnin raportointi ja kirjaaminen ylös jatkokehittämistä varten